БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ● № 201 (19.277). ● 1985 йил 3 сентябрь, сешанба ● Баҳоси 3 тийин.

Суратда: учрашув пайти.

В. Мастюков ва В. Соболев фотоси. (ТАСС).

М. С. ГОРБАЧЕВнинг

Американинг „Тайм“ журналига жавоблари

Американинг «Тайм» журнали КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачевга мурожаат қилиб, бир қанча саволларга жавоб бериш, шунингдек «Тайм Инкорпорейтед» журнал-нашриёт корпорацияси бош директори Г. Грюнвальд, «Тайм» журналининг бош редактори Р. Кейв, бош редактор ўринбосари Р. Данкен ва журналнинг Москва бюроси бошлиғи Ж. Жексонни суҳбатлашиш учун қабул қилишни илтимос этди. Суҳбат шу йил 28 август куни бўлиб ўтди.

Қуйида М. С. Горбачевнинг жавоблари ва унинг Америка журналистлари билан суҳбати эълон қилинмоқда.

Савол. Сиз Совет—Америка муносабатларининг ҳозирги аҳволини қандай баҳолаган бўлур эдингиз ва ҳозир бу муносабатларни қайси асосий воқеалар белгилаб бермоқда?

Жавоб. Агар менга бу саволни бундан икки ойча олдин берганингизда эди, муносабатларимиздаги вазият анча яхшиланиб бормоқда, ижобий силжишларга қандайдир умид туғилмоқда, деб айтган бўлардим.

Минг афсуски, бугун энди бундай, деб айта олмайман. Ҳақиқатга тик қараш керак. Женевада музокаралар бошланганига ва олий даражадаги учрашув ҳақида аҳдлашиб олинганига қарамай, мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатлар ёмонлашиб бормоқда, қуролланиш пойгаси кучаймоқда, уруш хавфи камаймаяпти. Ўзи нима гап, нега шундай бўлмоқда? Мен ва ҳамкасбларим ўз фаолиятимизга — мамлакат ичкарисидагина эмас, ундан ташқаридаги ишларимизга ҳам етарли даражада талабчанлик ва ўз-ўзини танқид нуқтаи назаридан ёндашамиз. Биз ўзимизга яна ва яна савол бериб, балки булар бизнинг ҳаракатларимиз билан боғлиқмикан, деб сўраймиз?

Аммо мазкур ҳолатда ўзимизга қандай таъна қилишимиз мумкин? Ахир ҳозирги масъулиятли вазиятда Москва АҚШга нисбатан айтилаётган фикрларда ўзини тийиб туришга ҳаракат қилмоқда, Америкага қарши кампания ўтказишга ёпишиб олмаяпти, бунинг устига, сизларнинг мамлакатингизга нисбатан душманлик уруғини сочмаяпти. Биз ҳатто сиёсий кескинлик ўткирлашиб кетган пайтларда ҳам совет кишиларининг америка халқига нисбатан анъанавий ҳурмат туйғусига путур етказилмаслиги жуда муҳим, деб ҳисоблаймиз. Бу туйғу, менинг ҳис этишимча, кўп жиҳатдан икки томонлама бўлиши керак.

Қуролсизланиш ҳақида музокаралар яна бошлаб юборилган, олти йиллик танаффусдан кейин олий даражадаги учрашувга тайёргарлик кўрилаётган бир шароитда биз қуролларни чеклашнинг нотўғри йўлини бузиб ташлаб, бу жараённи боши берк кўчадан олиб чиқиш воситаларини қатъият билан излаётганлигимизнинг нимаси ёмон? Жумладан, ядро портлатишларини чеклаб қўйганлигимиз, АҚШни шу чеклашга қўшилишга таклиф этиб, унга мурожаат қилганлигимиз ва космосда қуролланиш пойгасининг олдини олиш ва тинч ҳамкорлик қилиш тўғрисидаги таклиф сингари ядро портлатишларини батамом тақиқлаш юзасидан музокараларни бошлаб юбориш тўғрисидаги таклифларимиз айни шундай мақсадни кўзлайди. Биз ҳозирги мураккаб аҳволдан қутулиш йўлини биргаликда излаш кераклигига ишончимиз комил.

Нима сабабдан АҚШнинг масъулиятли арбоблари бизнинг таклифларимиздан очиқдан-очиқ норози бўлганликларини тушуниб бўлмайди. Бу таклифларни улар соф пропагандадан бошқа нарса эмас, деб тасвирлашга урунганликлари маълум.

Масалалар моҳиятидан андак хабардор бўлган ҳар қандай одам бизнинг таклифларимиз ғоят жиддий муддаолардан иборат бўлиб, жамоатчилик фикрига бирон бир тарзда таъсир этишни кўзда тутмаётганини яққол кўради. Ядровий қуролларни чеклаш соҳасидаги барча реал куч-ғайратлар синовларни тақиқлашдан бошланган эди — бу йўлда дастлабки катта одим бўлган 1963 йилги шартномани эсланг. Ядро синовларини батамом тўхтатиб қўйиш ядровий қуроллар пойгасини энг хавфли йўлда — сифат йўналишида тўхтатиб қўйган бўлур эди. Бундан ташқари, у ядро қуролларини тарқатмаслик режимини сақлаб қолиш ва мустаҳкамлашга жиддий ҳисса бўлиб хизмат қилган бўлур эди.

Башарти биз қилаётган ҳамма ишларни улар ҳақиқатан ҳам фақат пропаганда деб қараётган эканлар, нега энди унга «сендан мен орқада қоламанми» тарзида жавоб берилмас экан? Биз ядровий портлатишларни тўхтатиб қўйдик. Сиз американиклар ҳам бунинг аламига шундай қилишларингиз мумкин эдику. Устига-устак бизга яна бир пропаганда зарбаси берган бўлардингизлар. Айтайлик, янги стратегик ракеталардан бирини ишлаб чиқишни тўхтатиб қўйган бўлур эдингизлар. Бунга жавобан биз ҳам шундай «пропаганда» билан жавоб қайтарган бўлур эдик ва ҳоказо, ва ҳоказо. Бундай «пропаганда»да мусобақалашиш кимга зарар келтириши мумкин, деган савол туғилади. Албатта, у қурол-яроғларни чеклаш тўғрисидаги ҳамма нарсани ўз ичига оладиган битимнинг ўрнини боса олмаса ҳам, лекин шубҳасиз шундай битимга бориш йўлида муҳим қадам бўлур эди.

Афсуски, АҚШ маъмурияти бошқа йўлдан борди. Бизнинг ядро портлатишларини тўхтатиб қўйишимизга жавобан намойишкорона равишда гўё бизга жўрттага аччиқ қилгандек навбатдаги ядро портлатишини ўтказишга ошиқди. Тинч космос тўғрисидаги таклифларимизга эса йўлдошга қарши қуролни дастлабки жанговар синашни ўтказишга қарор қилиш билан жавоб берди. Бунга қўшимча равишда СССРга қарши навбатдаги «душманлик кампания»сини авж олдириб юборди.

Буларнинг ҳаммаси қандай таассурот туғдиради? Бир томондан, Вашингтондагилар аллақандай саросима ва ишончсизликка тушиб қолишди. Буни фақат бир нарса билан, бизнинг ташаббусларимиз Совет Иттифоқи тўғрисидаги «ёмон отлиқ» ва ялпи хавф-хатар манбаи, деган уйдирмаларни пучга чиқариб қўйишдан хавотирланиш билан изоҳлаш мумкин. Амалда қуролланиш пойгасининг бутун сиёсати мана шу уйдирмага асосланган. Иккинчи томондан, бунинг тинчлик тақдири учун масъулият туйғуси етишмаслиги билан изоҳлаш мумкин. Гапнинг сирасини айтганда, бу нарса бизнинг олдимизга: бундай шароитда ишни нормал юритиб бўлармикан ва мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатларни оқилона йўлга қўйиш мумкин бўлармикан, деган саволни яна ва яна қўймоқда.

Сизлар Совет—Америка муносабатларида белгиловчи энг асосий нарса нима, деб сўрадингизлар. Шу факт шубҳасизки, биз бир-биримизга ёқамизми ёки йўқми, лекин яшашимиз ёки ҳалок бўлишимиз биргаликда юз беради, деб ўйлайман. Биз ўзимизга жавоб беришимиз зарур бўлган асосий масала шундан иборат—ниҳоят биз бир-биримиз билан тинч-тотув яшашдан бошқа йўл йўқлигини тан олишга тайёрмизми, ўзимизнинг тафаккур қилиш тарзимизни ва ҳаракатларимизни ҳарбий йўлдан тинчлик сари буриб юборишга қурбимиз етадими, деган саволларга жавоб беришимиз керак. Сизларда айтилишича — яшаш керак ва бошқаларга ҳам яшаш имконини бериш керак. Биз буни тинч-тотув яшаш, деб айтамиз. Совет Иттифоқига келганда, биз бу саволга ижобий жавоб берамиз.

Савол. Президент Р. Рейган билан ноябрь ойида Женевадаги учрашувингиз натижалари қандай бўлади, деб ўйлайсиз? Икки томонлама муносабатларни яхшилаш учун АҚШ билан Совет Иттифоқи қандай конкрет ҳаракатлар қилиши керак?

Жавоб. Биз бу учрашувга розилик берган пайтдагидан кўра, ҳозир Женева учрашуви истиқболларига анча эҳтиёткорлик билан қараётганим сабабларини амалда баён қилиб бердим. Ахир учрашувнинг натижалари ҳозир юз бераётган нарсаларга кўп жиҳатдан боғлиқ бўлади.

Музокараларнинг сиёсий муҳити олдиндан шаклланишига ҳар бир киши қўшилиши тайин. Президент ҳам, мен ҳам мамлакатларимиз ичкарисидаги кайфиятни, шунингдек иттифоқчиларимиз кайфиятини инкор этолмаймиз. Бошқача сўзлар билан айтганда, бугунги кундаги хатти-ҳаракатлар ноябрь ойида бўладиган музокаралар «сценарийси»ни кўп жиҳатдан белгилаб беради.

Юз бераётган воқеалардан умидсизланиб, ташвишга тушганимни яшириб ўтирмайман. Менимча, Вашингтонда юзага келаётган — унинг амалий сиёсатидан Оқ уйнинг масъул ходимлари айтаётган гаплардан ҳам кўрчниб турган ёндашиш бизда хавотирлик туғдирмаслиги мумкин эмас. Бу ёндашиш тазйиқ кўрсатиш, бизни бурчакка қисиб қўйиш, илгари кўп марта бўлганидек, қуролланиш пойгасини авж олдиришдан тортиб, Яқин Шарқда «агрессия» қилишгача, инсон ҳуқуқларини бузишдан тортиб, ҳатто Жанубий Африка Республикасидаги аллақандай фитналаргача барча бўлар-бўлмас айбларни бизга тўнкашдан иборатдир. Бу давлат сиёсати эмас, балки аллақандай «нопок кучлар»ни талваса билан изланишларидир.

Биз батафсил ва амалий музокаралар олиб боришга тайёрмиз — биз ҳам ўзимизнинг ҳисоб-китобимизни талаб қилишимиз мумкин. Журналхонларни ишонтириб айтаманки, АҚШнинг ядровий қуролланиш пойгаси ва унинг жаҳон турли регионларидаги хулқ-атвори, амалда терроризм билан шуғулланаётганларни қўллаб-қувватлаётгани, Американинг ўзида, шунингдек унга яқин кўпгина мамлакатларда инсон ҳуқуқини бузаётганлиги учун Қўшма Штатлар масъулияти хусусида айтадиган гапларимиз оз эмас. Лекин мен бизнинг халқларимиз ва барча қитъалардаги одамлар тинчлик, хатарсиз ва осуда ҳаётга умид боғлаётган олий даражадаги учрашувни шунинг учун ташкил этиш зарурмикан, деб ўйлаяпман. Ёзғириш хайрли ишга кўмакчи бўлолмайди.

Бу ғоят муҳим учрашувнинг мазмуни менга бошқачароқ туюлади. Биз, Москвада, бизни ажратиб турган нарсаларнинг чуқурлигини тўлиқ ҳис этиб турибмиз, албатта. Кейинги йилларда АҚШнинг сиёсий раҳбарлари айтган гаплар билан танишар эканмиз, биз қўшилмайдиган, кўпинча эса, очиқ-ойдин айтганда, бизни ғазаблантирадиган фикрлар билдирилаётганини эътиборсиз қолдиришимиз мумкин эмас. Лекин шу билан бирга, бир-бирига яқинлашиш нуқталарини, умумий ёки бир-бирига яқин манфаатлар зонасини топишга бўлган умидимизни йўқотганимиз йўқ. Бунинг учун асослар бор. Масалан, ядровий урушни олиб бориш мумкин эмас ва унда ғалабага эришиб бўлмайди ёки АҚШ ҳарбий устунликка интилмаяпти, деган гапларни олиб кўрайлик. Хуллас, ядровий ҳалокат жаридан орқага йўл топишга интилиш руҳи билан суғорилган ҳалол, беғараз музокара олиб боришга умид боғлаган эдим. Жонга тегиб кетган афсоналар ва бир қолипдаги гапларни эмас, балки мамлакатларимиз, истиқболимиз, бутун жаҳон ҳамжамияти истиқболининг реал проблемаларини, реал манфаатларини муҳокама этиш керак.

(Давоми иккинчи, учинчи бетларда).

М. С. Горбачевнинг Ж. Марше билан учрашуви

2 сентябрь куни КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачев Франция Компартиясининг Бош секретари Ж. Марше билан учрашди.

Суҳбат самимий дўстлик ва ўртоқларча ҳамжиҳатлик вазиятида ўтди ҳамда ҳар икки партия ўзаро ҳамкорлик ва бирдамликни бундан буён ҳам ривожлантиришга кўмаклашиш учун интилаётганлигини кўрсатди. КПСС билан ФКП раҳбарлари ўз партияларининг фаолияти тўғрисида бир-бирларига ахборот бердилар ва жаҳондаги вазиятнинг энг муҳим проблемаларини муҳокама қилдилар.

Улар учрашув натижасида қўшма баёнот қабул қилдилар. Баёнот алоҳида эълон қилинади.

Учрашувда Франция Компартияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Марказий Комитет секретари М. Гремец, шунингдек КПСС Марказий Комитети аъзоси, КПСС Марказий Комитети халқаро бўлими мудирининг биринчи ўринбосари В. В. Загладин қатнашдилар.

* * *

Шу куни М. С. Горбачев Кремлда Ж. Марше шарафига нонушта-зиёфат берди. Зиёфатда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзоси, КПСС Марказий Комитети секретари Н. И. Рижков, М. Гремец, бошқа ўртоқлар қатнашдилар.

Нонушта-зиёфат КПСС билан ФКП ўртасидаги муносабатларга хос дўстлик ва самимият вазиятида ўтди.

(ТАСС).

ТАБРИК ТЕЛЕГРАММАСИ

КПСС Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми, СССР Министрлар Совети ВКП Марказий Комитетининг Бош секретари Ле Зуанга, ВСР Давлат кенгашининг Раиси Чионг Тинга, ВСР Министрлар Советининг Раиси Фам Ван Донгга ва ВСР Миллат мажлисининг Раиси Нгуен Хиу Тхога телеграмма йўллаб, шонли юбилей — Вьетнам мустақиллиги эълон қилинганлигининг 40 йиллиги билан самимий табрикладилар.

Қирқ йил муқаддам, дейилади телеграммада, атоқли интернационалист-р е в о л ю ционер Хо Ши Мин бошчилигидаги Ҳинди-Хитой коммунистик партияси раҳбарлигида эришилган Август революциясининг ғалабаси натижасида Жануби-Шарқий Осиёда ишчи ва деҳқонларнинг биринчи давлати барпо этилди. Бу эса вьетнам халқининг кўп асрлик тарихида янги давр очди. ВСРнинг қарор топиши ва ривожланиши — Улуғ Октябрь социалистик революцияси туфайли бошланган ва гитлерчилар фашизми билан япон милитаризми устидан совет халқининг қозонган тарихий ғалабаси туфайли давом эттирилган жаҳон революцион жараёнининг таркибий қисмидир.

Ўтган ўн йиллар қаҳрамон вьетнам халқининг ўз ватанини қайта бирлаштириш учун курашида, социализмнинг моддий-техникавий базасини қуришда ва революция ғалабаларини империалистларнинг, ички ва ташқи реакциянинг ҳамлаларидан ҳимоя қилишда тарихий ғалабалар билан нишонланди.

Кейинги йилларда социалистик жамиятни барпо этиш вазифаларини вьетнам халқи АҚШ бошчилигидаги империализм агрессив сиёсати натижасида жуда кескинлашган мураккаб халқаро вазият шароитида ҳал этмоқда. Жануби-Шарқий Осиёда империализм ва гегемонизм кучлари Ҳинди-Хитой мамлакатларига нисбатан душманлик сиёсатини тўхтовсиз давом эттирмоқдалар, регион ишларига аралашмоқдалар.

Вьетнам халқининг ўз ватани озодлиги ва мустақиллиги йўлидаги кураши ҳамда ғалабалари билан ўтган ҳамма йиллар мобайнида Совет Иттифоқи доимо унинг тарафида бўлиб келди. СССР, Вьетнам, Лаос, Кампучиянинг ўз суверенитети ва территориал бутунлигини ҳимоя қилиш учун регионда аҳволни нормаллаштириш, уни тинчлик ва барқарорлик зонасига айлантириш учун курашини қатъият билан қўллаб-қувватлаб келмоқда.

КПСС билан ВКП, СССР билан ВСР ўртасида марксизм-ленинизм ва социалистик интернационализм принципларига асосланган, дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисидаги шартнома билан мустаҳкамланган қардошлик муносабатлари муттасил ривожланиб, мустаҳкамланиб бораётганлигини совет кишилари зўр мамнуният билан қайд этадилар. Совет Итифоқи ва вьетнам халқлари социалистик ва коммунистик қурилиш вазифаларини биргаликда ҳал этмоқдалар, ялпи тинчлик ва халқаро хавфсизлик ишини бир сафда туриб ҳимоя қилмоқдалар.

ВКП Марказий Комитетининг Бош секретари Ле Зуан бошчилигидаги Вьетнам Социалистик Республикаси партия-ҳукумат делегациясининг яқинда Совет Иттифоқига қилган расмий дўстлик визити иккала қардош партия ва халқнинг ўзаро алоқаларини ривожлантиришда янги муҳим босқич бўлди. Визит чоғида муҳокама қилинган ҳамма масалалар юзасидан фикрларнинг тўла бирлиги тасдиқланди, ҳар иккала томон қардошларча икки томонлама алоқаларни бундан буён ҳам чуқурлаштириб, такомиллаштираверишга азму қарор берганлиги изҳор қилинди.

Совет кишилари шунга қатъий аминдирларки, деб уқтирилади телеграммада, вьетнам халқи социализм қурилишида янги муваффақиятларга эришади ва Ҳинди-Хитой халқларининг озо[длик] ҳамда тараққиёт йўл[ида]ги курашида пешқадамлик [қи]лаётган Вьетнам Осиё қ[итъа]сида ҳамда бутун дунё[да] тинчлик ва хавфсизликни таъминлашга янада каттароқ ҳисса қўшади.

(Давоми учинчи бетда).

● МЕХАНИЗАТОР МИНЪАРИ ВА БИЗНИНГ ШАРҲ

МАШИНАЛАР ТАХТ, ДАЛАЛАР-ЧИ?

Шу кунларда республикамиз меҳнат аҳли пахтачиликда энг муҳим давр — йиғим-терим мавсумига қизғин ҳозирлик кўрмоқда. Терим техникалари шайланяпти, хирмон жойлар, тош-тарозилар, қабул пунктлари ҳозирланмоқда, дала шийпонлари, транспорт воситалари, ёқилғи-мойлаш материаллари, эҳтиёт қисмлар тахт қилинмоқда. Теримчилар, механизаторлар шай. Пахтазорда кўсаклар пишиб етилиб, очилаётган чаноқлар сони тобора [illegible]паймоқда.

Ҳадемай пайкалларга ғўзани ердан туриб дефолиация қилувчи агрегатлар киради. Уларнинг қатор ораларида эркин ҳаракат қилишлари, дефолиация сифатли бўлиши учун зарур шарт-шароитлар етарлими?

Карталар теримга киришадиган машина-механизмлар учун тахт қилиб қўйилдими?

Трактор ва агрегатларнинг ғилдираклари ботиб кетмаслиги учун тупроқ таркибида ортиқча нам йўқми?

Пайкал ўрталарида ер ости сувлари тупроқ устига сизиб чиқмаяптими?

Зах сувларни қочиришга хизмат қиладиган ирригация-мелиорация системалари: коллекторлар, зовурлар, қувурлар қандай ишлаяпти?

Сирдарё область Меҳнатобод районидаги «Янгиер» совхозининг илғор механизатори Раҳматбек ҒАНИЕВнинг мухбиримиз билан қилган суҳбати ана шу ҳақда бўлди.

— Ҳа, пахтакор ҳаётида энг долзарб, энг масъулиятли палла бошланди. У йил бўйи тўккан пешона терини энди дур, гавҳар қилиб кўтариб олиш пайти келди. Бу унинг шу кунлардаги ғайрат-шижоатига, ташаббускорлигига, тадбиркорлигига боғлиқ, албатта. Борди-ю, озгина ҳафсаласизлик қилса, барча меҳнати кутилган самарани бермайди.

Совхозимиз меҳнаткашлари ва мен ишлаётган Тўхтамурод Қаршиев бошлиқ бригада аъзолари буни яхши билишади. Улар Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг XVI пленумида ҳосилдорликни камайтириб юборганлиги учун кескин танқид қилинган районимиз шуҳратини яна тиклаш йўлидаги ишга ўзларининг муносиб ҳиссаларини қўшиш учун қатъий сўз беришган.

Пленумдан сўнгги — ўтган йилги йиғим-терим мавсумида хўжаликда ҳосилдорлик анча ошди. Ҳар гектар ердан 18 центнердан қўриқ дурдонаси етиштирдик. Бу йилги маррамиз эса гектар бошига 22 центнер бўлиши керак. Бу кўрсаткичлар кўпчиликка (айниқса, гектаридан 30—40 центнердан ҳосил олаётганлар наздида) бир қарашда жуда оздек туюлиши мумкин. Лекин илгари ҳосилдорлик 10 центнердан ҳам пасайиб кетган районимиз шароитида, қўриқ ерлар зонасида бу анча дуруст кўрсаткичдир.

Мен бугун бу рақамларнинг катта-кичиклиги ҳақида сўз юритмоқчи эмасман. Мақсадим — кун сайин пишиб етилаётган пахта пайкалларимизнинг якунловчи йил терим мавсумига тайёр ёки тайёр эмаслиги ҳақида фикр билдириш. Қолаверса, кўпчиликка: «терим учун ҳамма нарса тахт, лекин далалар-чи?» деган савол билан мурожаат қилмоқчиман.

Саволни бу тарзда қўйишимнинг сабаблари бор. Яқинда машинабоп ўстирилган пайкаллардан бирида дефолиация ўтказиш олдидан [illegible]жриба қилиб кўрдик. Би[illegible]сиз, бу йил самолётлар би[illegible] дефолиация қилишни ан[illegible]чеклаб, ердан туриб до[illegible]ш усулларига кенг эъти[illegible] бериляпти. Биз махсус д[illegible] пуркагич аппаратлари [illegible]лган агрегатлардан би[illegible] пахтаси 40—45 про[illegible]чилган пайкалда иш[illegible]кўрдик. Агрегат авва[illegible]ши ишлади. Кейин пайк[illegible]ртасига борганда бе[illegible]хтаб қолди...

Шу[illegible] ҳаммамиз иқрор бўлди[illegible] дала теримга тайёр эм[illegible]экан. Тўғри, ғўза бўйлар[illegible]екис, қатор оралар но[illegible]а, бегона ўтлар йўқ, [illegible]ина-механизмларнинг бу[illegible]ш жойлари кенг. аниқ — [illegible]масы кўнгилдагидек. [illegible]қ тупроқ ҳали бўш, нам[illegible] даражаси юқори эди. А[illegible]ат ғилдиракларининг нам ту[illegible]қа ботиб, ҳаракат қи[illegible] қийинлашиб қолди.

Хўш, сабаб нима? Сабаби аниқ: хўжалигимизда, ҳатто районимизда кейинги йилларда ерларни мелиорациялашга етарли эътибор берилмади. Ирригация ва мелиорация системалари: коллекторлар қуриш, зовурлар қазиш ва қувур ётқизиш ишлари сифатсиз бажарилди. Уларни қурган, қазиган ва ётқизган қурилиш ташкилотлари иши устидан вақтида назорат ўрнатилмади. Бунда нафақат қурувчилар, балки, биз, пахтакорлар ҳам бир қадар айблимиз, албатта. Ўзлаштирилган ерларни қабул қилиб олишда талабчанлик қилмаганмиз. Хўжалик раҳбарлари масъулиятсизлик кўрсатишган. Пировардида, ерлар, ирригация ва мелиорация тармоқлари тўла бўлмаса-да, бепарволик билан қабул қилиб олинаверган. Мана, энди, вақт ўтиб, оғирлик ўзимизга тушяпти.

Ер ости зах сувлари яқин майдонларда ҳосил пишиб етилаётганига қарамай, тупроқ устида ортиқча нам тўпланиб қолмоқда. Бу терим агрегатлари ишига ҳалақит беради. Трактор ғилдираклари ботиб кетади. Бу ҳолда эрта-индин «зангори кема»ларимиз қандай ҳаракат қилиши мумкин?

Тупроқ устига сизиб чиқаётган зах сувни мавжуд коллекторлар, зовурлар тортиб олиши керак эди. Афсуски, бугунги кунда кўпчилик қўриқ хўжаликларда бу иншоотлар ёмон ишлаяпти. Коллекторлар ўртасига қўйилган боғловчи қувурлар хас-хашак билан тўлиб қолиб, оқимни ўтказмаяпти. Натижада, пайкаллардан узоққа оқиб кетолмаган зах сув яна ўша майдонларга сўрилиб, тупроқ устига ўрлаяпти.

Агар бу ҳолни олди тезда олинмаса, кўп меҳнатлар эвазига етиштирилган ҳосилимизни тез-у соз йиғиштириб олишимиз мушкуллашади.

Мен оддий механизатор сифатида теримга саноқли кунлар қолган шу кезларда ҳар бир деҳқоннинг, механизатор ва мутахассисларнинг, раҳбарларнинг диққат-эътиборини рўй бераётган ана шу камчиликларга жалб қилишни, уларни тезда, зудлик билан тугатиш чораларини кўришларини истардим.

Сиз нима дейсиз?

РЕДАКЦИЯДАН: Механизатор Р. Ғаниев терим мавсуми эшик қоқиб турган шу кунларда ғоят муҳим, ғоят жиддий масалага эътиборни жалб этди. Дарвоқе, республикада пахта йиғим-теримига тайёргарлик ишларини текширувчи комиссия аъзолари, мутахассислар ва механизаторлар хабар қилишларича, жойларда бу борада қатор камчиликларга йўл қўйилмоқда. Тошкент, Хоразм, Қашқадарё, Сирдарё, Жиззах ва қисман Фарғона водийси областларида пахта пайкаллари ўртасида тупроқ таркибидаги ортиқча намни вақтида қочириш тадбирлари кўрилмаётир. Ер ости зах сувлари яқин турган майдонларда шўрхок нам тупроқ устига сизиб чиқиб, дефолиация машина-механизмларининг эркин ҳаракати учун қийинчиликлар туғдирмоқда.

Бу ҳолда эрта-индин пайкалларга кириши кутилаётган терим машиналари қандай ишлайди?

Редакция жойлардаги партия, совет, хўжалик органлари, агросаноат комплекслари, область, район суғориш тармоқлари идоралари раҳбарларини, ирригация ва мелиорация мутахассисларини пахта терими мавсуми оммавий бошланишига саноқли кунлар қолган шу кезларда масалага ниҳоятда жиддий қарашга, пахта далаларини машина теримига бекаму-кўст тайёрлаш, «зангори кема»лар самарали ишлаши учун мумкин бўлган барча имкониятларни сафарбар қилишга даъват этади.

«ОҚ ОЛТИН» ХИРМОНИГА

Республика областларида пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида шу йил 2 сентябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

Биринчи устун — областлар; иккинчи устун — бир кунда тайёрланган пахта; учинчи устун — мавсум бошидан буён

(Планга нисбатан процент ҳисобида)

Бухоро	0,30	0,69
Навоий	0,11	0,11
Сурхондарё	0,06	0,06
ҚҚАССР	0,03	0,03
Қашқадарё	0,01	0,01
Республика бўйича:	0.04	0.07

ДЕФОЛИАЦИЯ ҚАНДАЙ БОРМОҚДА?

Республика областларида ғўза дефолиациясининг бориши тўғрисида шу йил 2 сентябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

(планга нисбатан процент ҳисобида)

Биринчи устун — областлар; иккинчи устун — бир кунда дефолиация қилинган майдон; учинчи устун — мавсум бошидан буён.

Бухоро	0,5	2,6
Жиззах	0,5	0,5
Сурхондарё	0,2	0,2
ҚҚАССР	0,2	0,2
Қашқадарё	0,1	0,2
Хоразм	0,1	0,1
Республика бўйича:	0,1	0,3

ВЬЕТНАМ ХАЛҚИНИНГ БАЙРАМИ ШАРАФИГА

Ўзбекистон меҳнаткашлари бутун совет халқи билан биргаликда Август революцияси ғалабасининг ва Вьетнам мустақил деб эълон қилинганлигининг 40 йиллигини кенг нишонламоқдалар. Мамлакатимизда бошланган Совет — Вьетнам дўстлиги ойлиги шу тарихий воқеага бағишланди. Республиканинг шаҳар ва қишлоқларида йиғилишлар, дўстлик кечалари ўтказилмоқда, лекциялар ўқилмоқда, китоб кўргазмалари очилди, қардош халқ турмуши тўғрисида ҳикоя қилувчи кинофильмлар намойиш қилинмоқда.

Вьетнам Социалистик Республикаси миллий байрами шарафига 2 сентябрь куни Тошкентда шаҳар жамоатчилиги вакилларининг йиғилиши бўлди. Йиғилишда республика пойтахтидаги ўқув юртларида таълим олаётган вьетнамлик йигит ва қизлар қатнашдилар.

Сўзга чиққан нотиқлар вьетнам халқининг озодлик ва мустақиллик учун, социализм қуриш учун олиб борган бутун машаққатли кураши давомида совет кишилари унга беғараз мадад бериб турганлигини уқтирдилар.

(ЎзТАГ).

М. С. ГОРБАЧЕВнинг

Американинг „Тайм“ журналига жавоблари

(Боши биринчи бетда).

Аммо кўриниб турибдики, бошқа томон бунга бутунлай ўзгача тайёргарлик кўрмоқда. Чамаси шеригига мумкин қадар чаққонроқ панд берадиган ўзига хос сиёсий «ўта кучли гладиаторларнинг» олишувига олиб келиб, бу «олишув»да мумкин қадар кўпроқ нарсага эга бўлишинигина ўйлашяпти, шекилли. Бунда баъзи нутқларнинг шакли ҳам, мазмуни ҳам кишини ҳайратга солади. Жаноб Макфарлейннинг яқинда қилган «лекция»си бунга мисол бўла олади. Унда Женевада бизга тақдим этишга мўлжаллаётган «айбномалар тўплами»гина эмас, балки ўзига хос, айтишим мумкинки, бўлғуси музокараларнинг талқини тўла намоён бўлган. Маълум бўлишича, ҳатто олға томон энг кичик силжиш ҳам фақат Совет Иттифоқининг ён беришига боғлиқ эмиш. Барча масалалар бўйича — қурол-яроғлар, регионал проблемалар, ҳатто бизнинг ички ишларимизга оид масалалар хусусида ҳам ён беришимиз керак эмиш.

Бу гапларни ҳақиқатан ҳам жиддий айтишаётган бўлса, у ҳолда Вашингтонда биз аҳдлашиб олганга нисбатан бутунлай бошқа воқеага тайёргарлик кўришаётганга ўхшайди. Олий даражадаги учрашув музокаралар олиб бориш, олиб борганда ҳам кимнингдир таслим бўлиши ҳақидаги ҳужжатни имзолаш учун эмас, балки тенглик асосида музокаралар олиб бориш учун белгиланади. Бунинг устига, биз Америкага урушда ҳам, ҳатто жангда ҳам ютқазганимиз йўқ ва ундан тили қисиқлик жойимиз ҳам йўқ. Дарвоқе, АҚШ ҳам бизга нисбатан айни шундай ҳолатдадир.

Агар бу гаплар жиддий айтилмаётган бўлса, урушқоқлик руҳида қилинаётган дағдағалар умуман ўринсиздир. Нима сабабдан эҳтиёжи бўлмаса ҳам қўл кўтариб дағдаға қилиш, шовқин-суронли томошалар кўрсатиш, ички сиёсий кураш усулларини икки ядровий давлат муносабатларига кўчириш керак бўлиб қолди? Бунда зўравонлик тили фойдасиз ва хавфлидир. Аммо олий даражадаги учрашувгача ҳали вақт бор, бу учрашув амалий ва фойдали бўлиши учун кўп ишларни қилиш мумкин. Бу эса ўзларингиз тушуниб турибсизларки, иккала томонга боғлиқ.

Савол. СССР билан АҚШ ўртасидаги муносабатлар мазмунида стратегик мудофаа ташаббуси тадқиқот программаси ҳақидаги фикрингиз қандай? Бундай системаларни ишлаб чиқишни тақиқлайдиган ўзаро битим тузилиши имконияти бор деб биласизми ва шундай имконият бўлган тақдирда Совет Иттифоқи қандай текширишларни ўтказишга розилик берган бўлур эди? Мабодо бундай битимни тузишга муваффақ бўлинмаса, қурол-яроғлар устидан контроллик қилишнинг бошқа жиҳатларини топиш борасида воқеаларнинг ривожланиши қандай бўлади?

Жавоб. Расмий Вашингтон стратегик мудофаа ташаббуси деб аталмиш йўлни танқид қилувчиларга жавоб қайтариб, бошқа бир далилни келтиришни хуш кўради. Бу далил унга кучли бўлиб туюлиши мумкин — ахир, руслар «самовий урушлар»га қарши чиқишяпти-ку. Шундай экан, бу яхши ва тўғри программа. Лекин ядровий даврда шундай мантиқдан келиб чиқиб иш тутиладиган бўлса, у ҳолда бизни жуда нохуш истиқбол кутаяпти.

Биз, умид қилганимдек, кўпчилик американиклар сингари масалага бошқача ёндашяпмиз. Шундай вазиятлар бўладики, унда иккала томон ҳам ютқазади деб ўйлаймиз. Ядровий уруш, қуролланиш пойгаси, халқаро кескинлик ана шундай вазият ҳисобланади. Худди шунингдек, иккала томон ютадиган вазиятлар ҳам бор. Тинчлик ва ҳамкорлик, баб-баравар хавфсизлик, ядровий ҳалокат олдидаги даҳшатни бартараф этиш ана шундай вазиятлардир.

«Самовий урушлар» программасига баҳо берганда, биз гўё стратегик мудофаа ташаббуси ядровий ҳужум қилиш воситаларидан омон қолишни таъминлайди ва шу тариқа ядровий қуролни тугатишга олиб келади, деган [illegible]арни ҳазм қилолмаймиз. [illegible] бизнинг фикримизча, би[illegible]имча, сизлардаги кўпчилик мутахассисларнинг ҳам фикрича, рўёбга чиқмайдиган хаёл, хомхаёлдир. Аммо мутахассисларнинг баҳолашича, стратегик мудофаа ташаббуси ғоят кичик миқёсларда бўлган тақдирда ҳам ўзининг имкониятлари бўйича чекланган миқдорда ракетага қарши мудофаа системаси имкониятларига нисбатан амалга оширилган тақдирда ҳам жуда хавфлидир. Бу лойиҳа қуролланиш пойгасини ҳамма йўналишларда авж олдириб юбориши шубҳасиздир, бу эса уруш хавфи ортади, деган маънони билдиради. Шу сабабли лойиҳа биз учун ҳам, сизлар учун ҳам, умуман ҳамма учун ҳам ёмон.

Стратегик мудофаа ташаббуси тадқиқот программаси деб аталган нарсани биз ана шу нуқтаи назардан баҳолаймиз. Аввало биз уни тадқиқот программаси деб ҳисобламаймиз. Бизнинг фикримизча, бу 1972 йилги тегишли шартнома билан тақиқланган ракетага қарши мудофаа янги системасини яратиш лойиҳасининг биринчи навбати ҳисобланади. Фақат унинг миқёслари ҳақидагина бир ўйлаб кўринг — яқин йиллар ичида 70 миллиард доллар маблағ ажратишмоқчи. Соф тадқиқотларга бундай миқдорда маблағ ажратиш сира мумкин эмас, ҳатто америкалик олимлар ҳам шундай дейишмоқда. Ахир гап ядровий қурол яратиш программаси — «Манхэттен лойиҳаси» қийматидан ҳозирги нархларда тўрт баравардан ҳам кўпроқ ортиқ, космонавтикани бутун ўн йиллик муддатда — инсонни ойга олиб чиқиб қўндиришгача бўлган ривожлантиришни кўзда тутган «Аполлон» программаси қийматидан икки баравардан кўпроқ ортадиган маблағлар устида бормоқда. Бу ташаббус сира ҳам соф тадқиқот программаси эмаслигини бошқа фактлар, шу жумладан зарба урадиган космик қуроллар системасини синашлар ҳам мўлжалланаётганлиги кўрсатиб турибди.

Шу сабабли стратегик мудофаа ташаббуси деб аталган программанинг ҳаммаси ва унинг тадқиқот қисми деб аталган жиҳати ҳам қуролланиш пойгасининг янги, янада хатарли даврасини бўлиб, у Совет-Америка муносабатларини янгидан кескинлаштиришга муқаррар олиб келади. Шундай ҳодиса юз бермаслиги учун, январь ойида СССР ташқи ишлар министри билан АҚШ давлат секретари аҳдлашиб олишганидек, космосда қуролланиш пойгасининг олдини олиш лозим. Ишончимиз комилки, бу хусусда битим тузиш мумкин ва унинг бажарилишини бемалол текширса бўлади. Шуни айтишим керакки, американиклар бизга қанчалик ишонса, биз ҳам уларга шунчалик ишонамиз, шу сабабли биз ҳам улар каби ҳар бир битимни пухта текшириш мумкин бўлишидан манфаатдормиз.

Агар шундай битим тузилмас экан, ядровий қуролларни чеклаш ва қисқартириш юзасидан ҳам битим тузишга эришиб бўлмайди. Мудофаа ва ҳужум қуролларининг бир-бирига боғлиқлиги шунчалик равшанки, уни исботлаб ўтиришнинг ҳожати йўқ. Шундай қилиб, космик қурол соҳасида АҚШнинг ҳозирги позицияси унинг охирги гапи бўладиган бўлса, у ҳолда очиқ айтиш керакки, Женевада ўтказиладиган музокараларга ҳожат қолмайди.

Савол. Сиз Бош секретарь бўлганингиздан буён ўтган вақт мобайнида совет экономикасини яхшилаш учун бир қанча тадбирларни амалга оширдингиз. Бундан буён амалга оширмоқчи бўлган тадбирларингизни айтиб беролмайсизми? Сизнинг фикрингизча, совет экономикасининг асосий проблемалари нималардан иборат? Жаҳон экономикасидаги қайси ўзгаришлар Совет Иттифоқига фойда келтирган бўлур эди?

Жавоб. Гапни тарихдан бошлайман. Шундай проблемалар борки, уларнинг келиб чиқиши бизга ҳеч вақт боғлиқ бўлган эмас. Ўтмиш режимдан Совет ҳокимиятига қолоқ экономика, феодализмнинг катта сарқитлари, миллион-миллион кишиларнинг саводсизлиги оғир мерос бўлиб қолган эди. Бунинг ёнига мамлакатнинг каттагина қисмини қамраб, халқ меҳнати билан яратилган кўп нарсаларнинг кулини кўкка совурган ва вайрон қилган иккита қирғин урушни ҳам қўшинг. Ўрнини тўлдириб бўлмайдиган қурбонлар бердик: Улуғ Ватан уруши йилларида 20 миллион киши ҳалок бўлди, миллион-миллион кишилар майиб, мажруҳ бўлиб қолди. Шундан буён орадан 40 йил ўтди. Аммо халқимиз хотираси ўтмишнинг аччиқ саҳифаларини, берилган қурбонларнинг қайғу-аламини унутгани йўқ. Одамлар қалбидаги ва замин бағридаги жароҳатларни тузатиш учун совет халқига тинчлик ва фақат тинчлик керак эди.

Ғарбда фашизм босқинчилигидан вайрон бўлган ҳаробаларни тиклаш учун СССРга 50—100 йил вақт керак бўлади, деб кўп марта ёзишганди. Совет кишилари қилиб бўлмайдиган ишларнинг уддасидан чиқдилар, жуда қисқа муддатларда халқ хўжалигини тиклаб олдилар. Лекин факт фактлигича қолаверади — урушлар ва тикланиш йиллари революциядан кейинги вақтимизнинг деярли 20 йилини олди.

Системамизнинг потенциалидан фойдаланиб, мураккаб шароитларда биз Совет Иттифоқини дунёнинг энг катта иқтисодий давлатига айлантира олдик. Социализмнинг кучи ва улкан имкониятлари мана шунда намоён бўлди.

Шу билан бирга бизнинг камчилик ва нуқсонларимиз билан боғлиқ бошқа қийинчиликлар ҳам мавжуд. Бу ҳақда очиқ-ойдин айтаверамиз. Биз ҳамиша ҳам яхши ишлаяпмиз деб бўлмайди, ҳозирги экономика талаб қилаётган ва жуда катта имкониятларимиз: хом ашё ва малакали ишчи кучи ресурслари, юксак тараққий этган илм-фан айниқса, фундаментал фанлар, одамларнинг қўллаб-қувватлаши, ҳозир биз кўриб турганимиздек, уларнинг яхшироқ, сифатлироқ, самаралироқ ишлашга тайёр турганлиги ва хоҳиши имкон бераётган даражада хўжаликни юритишни ўрганиб олганимиз йўқ.

Давр ишларни кескин яхшилаш зарурлигини қатъиян талаб қилмоқда. Социал-иқтисодий тараққиётни жадаллаштириш концепцияси ҳам худди шундан келиб чиқди. Биз учун у бугунги кунда энг муҳим, энг асосий вазифадир. Ҳар томонлама муҳокама қилингач, уни ҳал этиш йўллари белгилаб олинди. Биз капитал маблағлардан фойдаланишни яхшилашни, машинасозлик, электротехника ва электрон саноати, энергетика, транспорт ва бошқа энг муҳим тармоқларни устун даражада ривожлантиришни мўлжаллаяпмиз. Агросаноат комплекси тармоқлари, айниқса қишлоқ хўжалиги маҳсулотини қайта ишлаш ва сақлаш масалалари ҳам диққат марказида турибди. Хуллас, юқори сифатли озиқ-овқат маҳсулотларга бўлган эҳтиёжни тўлиқ қондириш учун зарур бўлган ҳамма ишни қилаверамиз.

Халқ хўжалиги ишларини яхшилаш экономиканинг стратегик йўналишларида марказлаштиришни янада мустаҳкамлашни — тармоқлар, регионлар, хўжаликларнинг айрим бўғинларини иқтисодий тараққиёт манфаатларига янада қатъий бўйсундиришни талаб қилади. Лекин биз айни пайтда бошқаришда демократик асосларни мустаҳкамлаш, бирлашмалар, корхоналар, колхозлар ва совхозларнинг мустақиллигини кенгайтириш, жойларда ўз-ўзини бошқаришни ривожлантириш, жамият манфаатларига зид бўлмаган, албатта унинг манфаатларини кўзлаган ташаббус ва омилкорликни рағбатлантириш йўлидан ҳам бормоқдамиз.

Хуллас, биз хўжалик юритишнинг энг оқилона методларини изламоқдамиз. Йирик иқтисодий экспериментлар ўтказилмоқда, уларнинг моҳияти хўжалик юритишнинг, фан-техника тараққиётининг суръатларини қатъий жадаллаштиришга, барча ресурслардан фойдаланишни яхшилашга қодир бўлган тағин ҳам таъсирчан механизмини яратишдан иборат. Биз ана шу вазифани ҳал этиш учун моддий ва маънавий рағбатлантиришнинг ҳамма воситалари, фойда, нарх белгиланиши, кредит, хўжалик ҳисоби каби воситалар ишга солинишига эришмоқдамиз. Бошқариш ва планлаштириш бутун системасини тубдан яхшилашга қаратилган ишларимизнинг моҳияти ана шундан иборат.

Шу билан бирга иқтисодий ривожланишни жадаллаштиришнинг бошқа резервларини ҳам ишга солмоқдамиз. Мен бу ўринда интизом ва тартибни мустаҳкамлашни, ишчидан тортиб министргача — ҳаммага нисбатан талабчанликни оширишни, масъулиятсизлик ва бюрократизмга қарши курашни, меҳнат этикасини тарбиялашни, жамият ҳаётининг ҳамма соҳаларида социал адолатни мустаҳкамлашни назарда тутмоқдаман.

Хуллас, иқтисодий проблемаларимиз ва ишларимиз етарли, бундай проблемалар қайси мамлакатда йўқ, дейсиз. Биз ўз проблемаларимизни кўриб турибмиз ва ўз ижтимоий тузумимизнинг, мамлакатимизнинг имкониятларига ишонамиз. Сўнгги вақтда турли районларда бўлишимга, кўп кишилар билан — ишчилар ва деҳқонлар, инженерлар ва олимлар билан учрашишимга тўғри келди. Бу учрашувлар учун характерли нарса нима? Ўзгариш ясаш зарурлигини, ишни қатъий яхшилаш зарурлигини халқ фақат қўллаб-қувватлабгина қолмай, бу зарурат халқнинг талабига, даврнинг ҳақиқий тақозосига айланмоқда.

Шуни таъкидлаб ўтмоқчиман: сўнгги вақтда биз экономикага эътибор бераётганлигимизнинг сабаби шундаки, биз металл, нефть, цемент, станоклар ёки бошқа маҳсулотлар ишлаб чиқариш бўйича рекорд қўймоқчимиз. Энг муҳими — кишиларнинг ҳаётини яхшиламоқчимиз. Бизда бундан ҳам олижанаброқ мақсад йўқ. Шу йилнинг ўзидагина соғлиқни сақлаш, фан, инженер-техник ходимлар бир қанча категориясининг меҳнатига ҳақ тўлашни кўпайтириш, пенсионерлар анчагина қисмининг моддий аҳволини яхшилаш, боғларни ривожлантириш учун ҳар йили деярли 1 миллион ер участкаларини текин ажратиб бериш, сизлар «иккинчи уй» деб атайдиган нарсани яратиш тўғрисида қарорлар қабул қилинди. Бошқа тадбирлар ҳам режалаштирилмоқда. Табиийки, уларнинг кўлами экономикадаги муваффақиятларимизга боғлиқдир. Сўнгги вақтда бу соҳада ижобий силжишлар сезилиб турибди: саноат маҳсулотлари ишлаб чиқариш, меҳнат унумдорлигини ўстириш суръатлари ошди.

Сиз, жаҳон экономикасидаги қандай ўзгаришлар Совет Иттифоқига фойда келтириш мумкин, деб сўраяпсиз. Совет Иттифоқига фойда келтирадиган ўзгариш экономикадан кўра сиёсатга яқинроқ бўлган қуролланиш пойгасини тўхтатишдир. Биз ҳозир мудофаага кетаётган ҳар бир сўмни гражданларнинг эҳтиёжларига, тинч эҳтиёжларига сарфлашни афзал кўрамиз. Сизларда, Қўшма Штатларда ҳам, менинг тушунишимча, ҳозир қурол-яроғ ишлаб чиқариш ўмариб кетаётган пулни сарфлайдиган соҳалар бор. Мен бюджет камомад ва давлат қарзидан келиб чиқаётган проблемалар тўғрисида гапираётганим йўқ. Бошқа мамлакатларнинг проблемаси тўғрисида ҳам ўйлаш лозим. Биз қуролланиш пойгасини тўхтатишни қатъий талаб қилар эканмиз, яна шунга асосланамизки, юз миллионлаб кишилар тўйиб овқат емаётган, энг зарур нарсалардан маҳрум бўлиб яшаётган бир пайтда юз миллиардлаб маблағни инсонни қириб ташлаш воситаларини яратишга сарфлаш ахлоқсизликдир. Биз вужудга келган вазиятни ҳисобга олмасликка мутлақо ҳаққимиз йўқ.

Жаҳон экономикасининг ўзига келганда эса, бизнингча, умумий иқтисодий ва валюта-молия вазиятини барқарор этиш, қарзлар проблемасини адолатли ҳал қилиш, янги иқтисодий тартиб сари ҳаракат қилиш Совет Иттифоқига, бошқа мамлакатларга ҳам фойда келтирган бўлур эди. Айниқса, жаҳон савдосини ривожлантириш учун камситувчи чеклашларни, бошқа барча ғовларни бартараф этиш, халқаро меҳнат тақсимотини янада чуқурлаштириш фойдали бўлур эди, биз ва дўстларимиз ҳамда иттифоқчиларимиз ана шу халқаро меҳнат тақсимотида тағин ҳам активроқ роль ўйнашини истаймиз. Бундай ўзгаришлардан Ер юзидаги барча халқлар наф кўрган бўлур эдилар. Масалан, Совет Иттифоқи билан АҚШ ўртасида кенг савдо-иқтисодий муносабатларни йўлга қўйиш сизнинг мамлакатингизда қўшимча равишда бир неча юз минг иш жойларини вужудга келтиришга ёрдам берган бўлур эди.

Савол. Совет Иттифоқи Қўшма Штатларда ишлаб чиқилган мукаммал технологиядан кўп фойдаланишга йўл очишга уринмоқда. Шундай технология Совет Иттифоқи учун қанчалик ва асосан қандай мақсадлар учун зарур? Агар Қўшма Штатлар бундай технологиядан фойдаланишга йўл очиб бермаса, уларни олиш учун Сиз кимларга мурожаат қилмоқчисиз?

Жавоб. Берган саволингизнинг тузилишиёқ ўйлашга мажбур қилади. Аслини олганда, ҳозир ким мукаммал технологиядан фойдаланишга интилмаяпти? Ҳамма, жумладан АҚШ ҳам, ҳатто энг аввало АҚШ бундай технологиядан фойдаланишга интилмоқда. Мен фақат лицензияларни ва фан билан боғлиқ бўлган товарларни очиқдан очиқ сотиб олиш ёки нолегал саноат жосуслиги тўғрисида гапираётганим йўқ. АҚШ ўзига хос методлардан ҳам фойдаланмоқда. Масалан, фақат Ғарбий Европадангина эмас, балки ривожланаётган мамлакатлардан ҳам «ақл эгаларини» оғдириб олмоқда. Ўзининг филиаллари орқали бошқа мамлакатлар фан-техника ютуқларини ўз қўлига олаётган кўп миллатли корпорациялар фаолиятини ҳам олиб кўринг. Эндиликда эса худди шундай мақсад учун «самовий урушлар»нинг тадқиқот программаси, деб аталмиш программадан фойдаланишга уринмоқдалар.

Совет Иттифоқига келганда эса, унинг чет эл фан ва техникаси ютуқларидан фойдаланиш ҳажми қиёслаб бўлмайдиган даражада жуда камдир. Ҳолбуки, биз халқаро меҳнат тақсимотида иштирокимизни кенгайтиришни, фан-техника ҳамкорлигини ривожлантиришни истаётганлигимизни ҳеч қачон яширган эмасмиз, бунинг устига биз ана шу «бозор»га садақа сўраб қуруқ ҳамён билан бораётганимиз йўқ.

СССРни гўё Америка технологиясига ташналик кемирмоқда, деган фикрнинг авторлари бугунги вақтда бизнинг мамлакатимиз сиймосида ким билан гаплашаётганликларини унутиб қўймоқдалар. Бизнинг мамлакатимиз революциядан сўнг технологик мустақилликка эришиб, аллақачон буюк фан-техника давлатига айланган. Худди ана шу нарса иккинчи жаҳон урушида ғалаба қозонишимизга, биринчи бўлиб космосга чиқишимизга ва кенг кўламли космик тадқиқотларни авж олдириб юборишимизга ёрдам берди, мудофаамизнинг мустаҳкамлигини, мамлакат ишлаб чиқарувчи кучларини умуман муваффақиятли ривожлантиришимизни таъминлади. Айтмоқчи, Америка далилларидаги бундай қарама-қаршиликни қандай тушунмоқ керак? АҚШда ҳарбий харажатларнинг кўпайтирилишини асослашга келганда, фақат СССРнинг технология соҳасидаги фантастик ютуқлари тўғрисида гапиришади. Савдо-сотиқни тақиқловчи чораларни асосламоқчи бўлганларида эса бизни бир четда қолиб кетган қолоқ қишлоқ, деб тасвирлаб, биз билан савдо қилиш, айниқса ҳамкорлик қилиш «миллий хавфсизлимиз»га путур етказади, деб кўрсатмоқчи бўлишади. Қани бу ерда ҳақиқат? Қайсинисига ишониш керак?

Биз маҳсулот у ёки бу турларининг илмий техникавий даражасидан қониқмаётганлигимизни очиқ айтяпмиз. Аммо биз АҚШдан СССРга «технологиянинг оқиб келиши» ҳисобига эмас, балки совет фанидан энг илғор ғояларни, кашфиётларни ва янгиликларни совет индустрияси ва қишлоқ хўжалигига «оқизиш» ҳисобига, ўзимизнинг илмий-техникавий потенциалимиздан тағин ҳам моҳирлик билан фойдаланиш ҳисобига фан-техника тараққиётини жадаллаштиришга эришишни мўлжалламоқдамиз. Бизнинг режаларимиз ва программаларимизнинг асосий моҳияти ана шунга қаратилган. Аммо, биз, ўз-ўзидан равшанки, бошқа мамлакатлар, жумладан АҚШ билан ўзаро манфаатли асосда қурилган илмий-техникавий ҳамкорлик берадиган қўшимча нафдан воз кечишни истамас эдик.

Бундай ҳамкорлик 70-йилларда энергетика соҳасида, жумладан ядро энергетикаси соҳасида, химия ва космик тадқиқотлар, кардиология ва онкологияда, бошқа соҳаларда анча кенг ривожланган эди. Бу ҳар икки томон учун ҳам фойдали бўлганлигини Америка олимлари ҳам биладилар. Ҳозир ҳамкорлик йўққа чиқди. Биз бундан афсусланамиз, лекин сизни ишонтириб айтаманки, биз бунга бардош берамиз. Чунки бизнинг ўзимизда аъло даражадаги фанимиз бор. Чунки АҚШда фан-техника ютуқларига монополия асло йўқ.

Кези келганда айтиш керакки, АҚШ буни тушуниб етиб, иттифоқчилари фанга асосланган маҳсулотларни бизга сотмасликлари учун уларга тобора кўпроқ тазйиқ ўтказмоқда. Бундан ташқари, АҚШ «миллий хавфсизлик» деган баҳона билан бундай маҳсулотларни Ғарбий Европага келтиришни ҳам тақиқлаб қўймоқда, Ғарбий Европа вакилларининг АҚШ лабораторияларига кириши ва илмий симпозиумларда қатнашишига тез-тез тўсқинлик қилмоқда.

Бу билан бизга зарар етказишни истамоқдалар, албатта. Аммо фақат бизга эмас, АҚШ ўз иттифоқчи мамлакатларининг фан-техника тараққиётини секинлаштириш ва шу орқали жаҳон бозорида уларнинг рақобатчилик позицияларини барбод қилиш учун улар билан рақобатчилик курашида «совет хавфи» ваҳимасидан тобора кенгроқ фойдаланмоқда. Бундай ниятлар тобора равшанроқ кўзга ташланмоқда. Лекин бошқа томонлар ҳам ўз қўлларидаги технологияни олдириб қўйиб, ўзлари оч ўтирадиган, тенгсиз шериклик аҳволи билан келишмасалар керак, деб ўйлайман. Умуман бу калтабин ва истиқболсиз практикадир.

Аммо мен суҳбатимизни салбий оҳангда тугатишни истамас эдим. Мутлақо равшанки, улкан илмий техника потенциалига эга бўлган АҚШ ва СССР каби икки мамлакат бу соҳада тенг ҳуқуқли асосда ҳамкорлик қилса, бундан бизнинг икки халқимизгина эмас, балки бутун дунё манфаат кўрган бўлур эди.

Кези келганда журналингиз ўқувчиларга яхши ютуқлар, бахт-саодат ва тинч истиқбол тилашимни етказишингизни истайман. Совет раҳбарлари ва совет халқи номидан барча америкаликларга улар билиши лозим бўлган энг муҳим нарсани яна бир бор айтмоқчиман: Совет Иттифоқидан уруш чиқмайди, биз ҳеч қачон урушни бошламаймиз.

* * *

М. С. Горбачев. Менинг назаримда текстда тилга олинган проблемаларни тўғри тушуниш учун катта аҳамиятга эга баъзи мулоҳазаларни айтиб ўтмоқчиман.

Сўнгги вақтда турли мамлакатлардаги оммавий ахборот воситаларидан саволларга жавоб бериш тўғрисида кўп илтимослар олганимни айтмоқчиман. Нима учун айни «Тайм» журнали илтимосини қондиришга қарор қилинди?

Сиздан олинган саволлар билан танишаётганимда ана шу саволларнинг қўйилишида иккала мамлакатларимиз ўртасидаги ҳозир вужудга келаётган муносабатларнинг характеридан маълум ташвишланиш акс этгандек туюлди, менга. Бу хусусда биз Америка сиёсат ва бошқа доиралари вакилларидан ташвиш ифодаланган сўзларни камдан-кам эшитамиз. Мен олинган саволларнинг бундай характери (агар мен уни тўғри тушунган бўлсам) — бу жуда муҳим жиҳат, деб ўйладим.

Аҳамияти бундан кам бўлмаган яна бир сабаб бор. У ҳозирги кунда дунёда вужудга келган вазиятга биз берадиган баҳо билан боғлиқдир. Вазият эса мураккаб, кескин, айтиш мумкинки, — хатарлидир. Бунинг устига унинг тобора ёмонлашиш тенденцияси ҳам бор. Бу ерда мен ана шу жараёнларнинг сабаблари тўғрисида гапириб ўтирмайман. Бу хусусда бизнинг фикримизни яхши биласиз. Мен ҳозирги пайтда биз қаерда эканлигимиз, қандай дунёда яшаётганлигимиз ҳақидаги саволга тезроқ жавоб қайтаришни истар эдим. Бунда мен вазиятни кескин қилиб кўрсатмоқчи эмасман. Аммо сизлар билан очиқчасига гаплашмоқчиман. Чунки кўп нарса унга ҳар икки томон берадиган баҳога боғлиқдир. АҚШ ва СССР каби давлатларнинг раҳбарлари тўғрисида гап борганда, уларнинг вазиятни таҳлил этишлари ҳамда амалий сиёсати ўз халқи ва бутун инсоният олдида уларнинг зиммасига тушадиган улкан масъулият билан йўғрилган бўлиши керак, деб ҳисоблаймиз.

Давримизнинг реаллиги шундаки, фан ва техника тараққиётининг даражаси мутлақо янги вазият вужудга келишини, қуролланиш пойгасининг мутлақо янги босқичи бошланишини мумкин қилиб қўяди. Сизнинг саволларингизга очиқ-ойдин жавоб қайтаришга уриндим ва менинг жавобларимни навбатдаги «пропаганда» деб қабул қилмаслигингизни сўрайман. Ахир ҳозирнинг ўзидаёқ Қўшма Штатлар ва Совет Иттифоқининг ўзаро бир битимга келиши, бир-бири билан яқинлашиши учун қандайдир қадам қўйиши жуда қийин бўлиб қолганлиги фактдир. Ўзаро ишончсизлик шу қадар кучлидир. Агар қуролланиш пойгаси янги босқичга қадам қўйса, агар ана шу мақсадлар учун фан ва техниканинг энг сўнгги ютуқларидан амалда фойдаланилса, ўзини эркин ҳис этиб, хатарли қадам қўйиш учун томонларнинг бирида иккинчи томонга нисбатан тахмин қилинган устунликдан фойдаланиб қолишга иштиёқ туғилмасмикин? Бу жуда масъулиятли босқич.

Икки томонлама муносабатларимиз нақадар ўткир бўлмасин, ҳозирги вақтда ҳар ҳолда баъзи чеклашлар — ҳар икки томонга маълум даражада хавфсизликни таъминлаётган ҳарбий стратегик мувозанатнинг мавжудлиги, ракетага қарши мудофаа ҳақидаги шартнома, амалда риоя этилаётган СҚЧ-2 Шартномаси, ядро қуролини тарқатмаслик тўғрисидаги Шартнома, ҳавода, ерда ва сувда ядро синовини тақиқлаш тўғрисидаги Шартнома амал қилиши давом этмоқда. Бу чеклашлар мавжуд бўлиб, ўз таъсирини ўтказиб келмоқда. Маълумки, бу шартномаларнинг остига сув қуйишга ҳаракат қилинмоқда: қуролланиш пойгасини янада авж олдиришга халақит бераётган ана шу чеклашларни олиб ташлашга интилаётган кучлар ҳаракатга келтирилди.

Агар ана шу ҳамма тўхтатиб турувчи омиллар бўлмаганда эди, янги-янги қурол турларини яратиш учун мусобақа мисли кўрилмаган куч билан авж олиб кетган бўлур эди. Ахир бу соҳада бир томоннинг ҳар қандай қадами иккинчи томоннинг ҳам шундай қадам қўйишига олиб келган бўлур эди, заҳар ишлаб чиқарилгандан сўнг унинг даъвоси ҳам топилади. Тарих сабоғи ана шундай, уни ҳисобга олмаслик мумкин эмас.

У ҳолда биз қандай фикрга келамиз?

Мен шундай дейишни истар эдим: вақт ўтиб бормоқда, етарли даражада тезлик билан ҳаракат қилинмаса, поезд кетиб қолиши мумкин. «Тайм» журнали саволларига жавоб беришимга мени ундаги иккинчи сабаб ана шундадир.

Ҳамма одамлар яшашни истайди, ҳеч ким ҳалок бўлишни ҳохламайди. Шу сабабли сиёсий мардлик кўрсатиб, авж олиб бораётган даҳшатли жараённи тўхтатиш керак. Қуролланиш пойгасини тўхтатиш, қуролсизланишга ва муносабатларни соғломлаштиришга кириш керак.

АҚШ конгрессининг лидери О'Нил бошчилигида Москвага келган делегация билан суҳбатда биз Совет — Америка муносабатларини соғломлаштиришнинг қатъий тарафдори эканлигимизни айтган эдим. Раҳбарларимизнинг нуқтаи назари ана шундайдир. Вужудга келган аҳволдан биз ҳушёрлик билан реалистик хулоса чиқарамиз. Шу нарса шу[illegible]асизки, биз вазиятни соғломлаштиришга, муносабатларни яхшилашга чақирибгина қолмай, бутунлай конкрет таклифлар билан ҳам чиқмоқдамиз, шунингдек ана шу йўналишда ўзимиз амалий қадамлар қўймоқдамиз. Табиийки, бунда биз Америка томони ҳам тегишли равишда жавоб қайтаришига умид қиламиз.

Афсуски, қуролланиш пойгаси ва ўзаро гумонсирашнинг яроқсиз гирдобидан чиқиш йўлидаги ҳамма интилишларга биз фақат: «Йўқ! Йўқ! Йўқ! Пропаганда! Пропаганда! Пропаганда!» деган салбий жавобнигина эшитяпмиз. Жиддий сиёсатчилар музокарадошлар билан ўзларини шундай тутмайдилар-ку, ахир.

Шундай бўлса ҳам биз Совет Иттифоқининг сўнгги қадамлари, жумладан космосни ҳарбийлаштирмаслик тўғрисидаги музокараларни қотиб қолган нуқтадан қўзғатишга мўлжалланган, стратегик ядро қуроли ва ўртача олислик қуроли хусусидаги таклифларимиз, ядро портлатишларини тўхтатиш ҳақидаги қароримиз хусусида Вашингтондан эшитишга тўғри келаётган гапларнинг ҳаммаси Америка маъмуриятининг сўнгги сўзи эмас, деб ҳисоблаймиз. Биз шундай деб умид қиламиз.

Муҳтарам жаноблар, биз бу ерда юзма-юз ўтириб, олиб бораётган суҳбатимизнинг шу қисмини энг муҳим деб ҳисоблайман. Дунёда ва Совет-Америка муносабатларида вужудга келган вазият хусусидаги бизнинг тушунчамиз, мана шу шароитда қандай иш тутиш кераклиги хусусидаги тушунчамиз Америка жамоатчилигининг эътиборига равшан ва виждонан етказилишидан умидвормиз.

Бизнинг мамлакатларимиз ишнинг мухолифлик даражасига етишига мутлақо йўл қўя олмайдилар. Совет халқининг ҳам, америка халқининг ҳам ҳақиқий манфаатлари шуни талаб қилади. Мана шуни реал сиёсат тилида ифодалаб бермоқ керак. Қуролланиш пойгасини тўхтатиш, қуролсизланиш билан шуғулланиш, Совет — Америка муносабатларини нормал изга солиб юбориш зарур. Очиғини айтганда, икки улуғ халқ ўртасидаги шу муносабатларни уларнинг тарихий ролига муносиб ҳолга келтириш пайти келди. Зеро дунёнинг тақдири, жаҳон цивилизациясининг тақдири ҳақиқатан ҳам бизнинг муносабатларимизга боғлиқ. Биз шу йўлда ҳаракат қилишга тайёрмиз.

Бизга етиб келган хабарларга қараганда, Вашингтондаги сиёсий муҳит кун сайин тобора кескинлашиб бораётганлиги учун ҳам аҳвол алоҳида ўткирлашмоқда. Ажабланиш ва ғазабланиш туйғуларини қўзғатмай қололмайдиган гаплар эшитилмоқда. Оқ уй ва Америка маъмуриятининг бошқа намояндалари қуролланиш пойгасини чеклаш тўғрисида Совет Иттифоқи билан ҳеч қандай аҳднома тузиш ҳақида гап ҳам бўлиши мумкин эмас, деб шама қилмоқдалар. Умид қилиш мумкин бўлган энг катта нарса — иккала мамлакат раҳбарларининг бир-бири билан танишишидан ҳамда келгуси йилларда ва ҳатто ўн йилликларда муҳокама қилиш учун кун тартибини ишлаб чиқишдан иборат, дейишмоқда улар. Масалан, АҚШ маъмуриятининг Армакост ва Тауэр сингари намояндалари ўтказган ва икки кун муқаддам эълон қилинган суҳбати мана шундай руҳ билан суғорилган. Хуллас, АҚШ билан СССР ўртасида қуролланиш пойгасини тўхтатиш ва космосни ҳарбийлаштиришга йўл қўймаслик тўғрисида аҳдномаларга эришишнинг ҳар қандай имкониятини аввал бошданоқ йўққа чиқариш учун ҳамма иш қилинмоқда. Вашингтондагилар жуда очиқ-ойдин қилиб: Совет Иттифоқи нимаики қилмасин, ҳар қандай шароитда ҳам, ҳар қандай ҳолда ҳам АҚШ зарбдор космик қуролни ва йўлдошга қарши системаларни яратаверади, деб айтмоқдалар. Ажабо улар «михларни қоқиб ташлар эмишлару, уларнинг қалпоғини қайириб ташлар эмишлару, сўнгра кимдир уларни тиши билан суғуриб олишини хоҳлар эмишларда!

Хўш нима қилиш керак? Бу жараённи тўхтатиш керак. Шундай қилиш Совет Иттифоқининг ҳам, Америка Қўшма Штатларининг ҳам манфаатларига мос бўлиб тушади.

Ўтмишда Совет Иттифоқини тиз чўктиришга, унинг тинкасини қуритишга неча марталаб уриниб кўрилган эди. Уларнинг ҳаммаси барбод бўлган эди, келгусида ҳам бундай уринишларнинг ҳаммаси барбод бўлаверади.

Бизга келганда, шуни айтиш керакки, биз АҚШни «ёвузлик империяси» деб эълон қилаётганимиз йўқ. Биз Қўшма Штатлар нималигини, америка халқи кимлигини, уларнинг дунёдаги роли қандайлигини биламиз. Биз — муносабатларимизда янги-янги босқич бошланиши тарафдоримиз. Аммо, башарти иш қуролланиш пойгасининг, мен айтганимдек, сифат жиҳатидан янги босқичига бориб тақаладиган бўлса, бу вазифани ҳал этиш анча қийинроқ бўлади, эҳтимолки, умуман ҳал этиш имкони ҳам бўлмай қолади. Шу боисдан ҳам биз АҚШни стратегик ядро қуроли хусусида ҳам, ўртача олислик қуроли хусусида ҳам, космос проблемалари хусусида ҳам жиддий келишиб олишга чақиряпмиз.

Мана, энг муҳим гапни айтиб бўлдим, шекилли. Энди сизларга «Тайм» журналининг саволларига менинг жавобларим имзоланган текстини топширмоқчиман, — токи ҳеч ким сизларни эгасиз жавобларни босиб чиқараяпсизлар, деб айбситмасин (кулги). Эътибор беринг: муқоваси кўк рангда, революцияни экспорт қилишнинг ҳиди ҳам келмайди! (Кулги).

Г. Грюнвальд. Бош секретарь жаноблари, биз бу ерга келганимиз ва жавобларингизни олаётганимиздан бахтиёрмиз. Сиз шу савол-жавобларнинг босилиши муносабати билан ўз фикрларингизни айтиш учун шу қадар кўп вақт ажратганингиз бизни жуда қувонтиради. Биз ҳам Совет-Америка муносабатларининг ҳолатидан ташвишланаяпмиз, — бошқалар ҳам бундан ташвишланмоқдалар.

Бу ерда Сиз Совет Иттифоқи билан муносабатларни кўпоришни истаётган Вашингтондаги баъзи кишилар ҳақида гапирдингиз. Аммо президент Рейган Совет Иттифоқига душманлик назари билан қарамаслиги, у билан муносабатларни яхшилашга интилаётганлиги ва сизнинг мамлакатингиздан ҳарбий устунликка интилмаётганлиги ҳақида бир неча бор гапирди. Сиз ишонтириб айтилган шу гапларни қабул этасизми? Умуман президент Рейган тўғрисидаги таассуротингиз қандай?

М. С. Горбачев. Мен ёзма жавобларда бу ҳақда муайян даражада эслатиб ўтганман. Биз президентнинг, жумладан 1983—1984 йилларда билдирган бир қанча ижобий фикрларига, хусусан БМТдаги нутқидаги ижобий фикрларга эътибор бердик. Биз унинг ядро урушига йўл қўйиб бўлмаслиги, бу урушда ҳеч ким ғолиб чиқмаслиги тўғрисидаги фикрларини қайд этдик. Бу — жуда муҳим. Биз унинг АҚШ СССР дан ҳарбий устунликка эришишга интилмайди, деган сўзларига ҳам эътибор бердик. Президентнинг фикрларидаги мана шу ва бошқа ижобий жиҳатлар, бизнинг назаримизда, келажакка биргаликда назар ташлаш, муносабатларимиздаги ҳозирги салбий поғонани бартараф этиш имконини беради. Биз ҳали ҳам бўлса бир-биримизнинг раъйимизга қараб, кўп нарсани тузатиш мумкин, деб ҳисоблаймиз. Шу сабабли биз президент билан Женевада учрашишга рози бўлдик. Шу сабабли биз шу учрашув муносабати билан ҳозир Вашингтонда айтилаётган гапларга шу қадар жиддий эътибор бераяпмиз. Американик бир журналист аёлнинг ибораси билан айтганда, америка жамоатчилигини шундай бир ҳолатга олиб бориб қўймоқчиларки, ҳатто Женевада фақат балет труппаларини бир-бирларига юбориш тўғрисида бир битимга эришилса ҳам одамлар қарсак чаладиган бўладилар.

Биз жиддий кайфиятдамиз, ва президент Рейганнинг атрофидаги ўнглар ва бошқа арбоблар нима дейишларидан қатъи назар, бу учрашувга жиддий таклифлар тайёрлаяпмиз. Башарти биз учрашувнинг ижобий натижа билан тугаши имконияти борлигига ишонмасак, учрашувга бормаган бўлур эдик. Бизнинг позициямиз мана шундай.

Сиз шахсан президент тўғрисидаги фикримни сўрадингиз, мен у билан учрашган эмасман, унинг инсоний жиҳатлари ҳақида бирон бир фикр айтишим қийин. Бироқ сиёсий жиҳатдан олганда, биз президентни америка халқи сайлаганлигига, бизнинг халқимиз халқингизга ҳурмат билан қараётганлигига асосланамиз ва у билан гаплашишга тайёрмиз.

Г. Грюнвальд. Космик қуролларга тааллуқли битта савол беришга рухсат этгайсиз. Бизнинг саволларимизга қайтарган ёзма жавобларингизга ҳам, биз билан суҳбатда ҳам Сиз Совет Иттифоқи уч соҳада — стратегик ҳужум қуроллари, ўртача олислик ядро қуроли ва космик қурол хусусида битимларга эришишга ҳаракат қилаётганини айтдингиз. Бироқ, Москвадан олинаётган шарҳларга қараганда, сиз космик қуроллар проблемаси юзасидан музокаралар ўтказиш учун ҳеч қандай имконият қолдирмаяпсиз, чунки қуролнинг шу тури борасида тадқиқот ишларидан бошлаб, ҳар қандай фаолиятни батамом тўхтатишни қистаяпсиз, деган таассурот вужудга келмоқда. Мана шунинг учун ҳам мен Совет Иттифоқи космик қурол ҳақидаги масала юзасидан музокаралар олиб боришга тайёрми, деб сўрамоқчиман. Маълумки ўзингиз ҳам бу соҳада кенг тадқиқотлар ўтказдингиз ва ўтказаяпсиз, шу боисдан ҳам, бу фаолиятни музокаралар асосида батамом тўхтатиб бўлмаслигини тушунасиз, албатта. Қандайдир келишиб олинган даражалар ёки чегаралар тўғрисидагина бир битимга келишиш мумкин.

(Давоми учинчи бетда).

М. С. ГОРБАЧЕВнинг

Американинг „Тайм“ журналига жавоблари

(Боши 1- ва 2-бетларда).

М. С. Горбачев. Жуда принципиал масала. Космик фазони ҳарбийлаштириш тақиқланмаса, космосдаги қуролланиш пойгасининг олди олинмаса, — умуман ҳеч нарсага эришиб бўлмайди. Бу — бизнинг қатъий позициямиз. Бу позиция ўз манфаатларимизни ҳам, АҚШнинг манфаатларини ҳам эътиборга оладиган жуда масъул фикрга асосланади. Биз космик қурол ҳақида эмас, шу қуролнинг айни қайси турларини космосда жойлаштириш мумкинлиги ҳақида эмас, балки космосда қуролланиш пойгасига йўл қўймаслик тўғрисида музокаралар олиб боришга тайёрмиз.

Женевада Совет Иттифоқи зарбдор космик қуроллар яратилишини, шу жумладан илмий-тадқиқот ишларини, бу қуролларни синаб кўриш ва жойлаштиришни тақиқлаш тўғрисида бир битимга келишни таклиф қилди. Токи, у қурол-яроғларнинг шу янги класси юзага келишининг хамма босқичларини қамраб олиши зарур. Чунки тадқиқотлар — космик қуролни яратиш программасининг бир қисмидир. АҚШда шу тадқиқотларга 10 миллиардлаб доллар ажратилаётганлигини кўрганимизда, шу программалар авторларининг ҳақиқий нияти нималиги, космосда қурол жойлаштириш хусусида шу программалардан келиб чиқадиган сиёсат қаёққа олиб бориши бизга мутлақо равшан.

Гап илмий-тадқиқот фаолияти тўғрисида ва уни тақиқлаш зарурлиги тўғрисида борганида, биз фундаментал фанларни назарда тутмаймиз, албатта. Бундай тадқиқотлар давом этмоқда ва давом этаверса керак. АҚШда ҳарбий маҳкаманинг топшириқлари ва шартномалари асосида ўтказилаётган лойиҳалар тўғрисида, айниқса бу лойиҳаларнинг макетлари, тажриба нусхалари албатта пайдо бўлиши керак бўлган босқичи, лабораториядан ташқари дала машқлари ва синовлари амалга оширилиши тўғрисида бормоқда. Қисқаси, тегишли системаларнинг конструкцияларини яратиш ва ишлаб чиқаришнинг навбатдаги босқичи учун зарур бўлган ҳамма ишларни амалга ошириш ҳақида гап бормоқда. АҚШ биздан тегишли тақиқни назорат қилиб бўладими, деб сўраганида, биз, ҳа, назорат қилиб бўлади, деб жавоб беряпмиз. Мен ҳозиргина айтиб ўтган босқичда миллий техникавий воситалар ёрдамида назорат қилиш мумкин. Модомики, биз ҳозир космосдан туриб автомашиналарнинг номерларини ўқиётган бўлсак, лабораториядан ташқаридаги дала синовларини, шак-шубҳасиз кузата оламиз. Бу ўриндаги асосий гап шундан иборатки, башарти синовлар деб аталган ишнинг илк босқичида бу жараён тўхтатиб қўйилса, космик қуролни ишлаб чиқишнинг кейинги босқичларига ҳеч қандай қизиқиш қолмайди. Унда беҳуда ишга ким маблағ ажратади дейсиз?

Бироқ иккинчи томондан модомики, тадқиқот ишларига ўн миллиардлаб доллар чиқим қилинган бўлса, ҳеч ким ярим йўлда тўхтаб қолишни хоҳламайди, албатта. Қурол космосга чиқарилган тақдирда жараённи умуман назорат қилиб бўлмайди, ўшанда биз, боя айтганимдек, оқибатларини олдиндан айтиб бўлмайдиган босқичга бориб қоламиз. Шу пайт ичида иккинчи томон қўл қовуштириб ўтирмаслигига ишончингиз комил бўлаверсин.

Стратегик мудофаа ташаббусининг соф тадқиқотчилик характери тўғрисидаги мулоҳазалар ўз асоси билан қурол-яроғларнинг космик системаларини вужудга келтиришнинг жуда кенг жараёнини яширишга мўлжаллаган.

Ҳозир АҚШ йўлдошга қарши қуролнинг иккинчи туркумини синаб кўриш режаларини тузаётганлиги жуда таҳликали оқибатларга олиб бориши мумкин. Биз ҳам худди шундай тарзда иш тутишга мажбур бўламиз. Зеро, гап аслида ракетадан мудофаа системаларининг космосдаги базаларда жойлаштириладиган баъзи элементларини синаш тўғрисида бормоқда. Ҳа, бунинг устига бизнинг ядро синовларини тўхтатиш тўғрисидаги қароримизга АҚШнинг қўшилиши ҳақидаги таклифимизга Вашингтон салбий назар билан қараётганлигини эътиборга олишга тўғри келади.

АҚШ ҳукумати синовларни тўхтатишдан шунинг учун ҳам бош тортмоқдаки, ракетадан мудофаа лазер системалари учун ядровий шатакни ишлаб чиқиш йўлида АҚШ ҳукуматига шу синовлар керак. Булар ракетадан мудофаа бўлажак системасининг космосдаги базаларида жойлаштириладиган элементлари-ку, ахир. Башарти, программа тўла ҳажмда рўёбга чиқарилса, нима бўлади? Бунинг оқибатлари ҳақида Америка жиддий ўйлаб кўриши керак.

Чамаси, АҚШдаги қандайдир кимса биздан ўзиб кетиш, Совет Иттифоқини қисиб қўйиш имконияти пайдо бўлди, деб ўйлаб қолгандир. Аммо бу хомхаёлдан бошқа нарса эмас. Ўтмишда бунинг уддасидан чиқа олмадилар, энди ҳам чиқа олмайдилар. Биз бунга қандай жавоб бериш, берганда ҳам муносиб тарзда жавоб бериш йўлини топамиз. Аммо шундай қилинган тақдирда, ҳамма музокаралар чиппакка чиқиб кетади, шундай музокараларни яна қачон бошлаш мумкинлигини айта олмайман. Эҳтимол, АҚШ ҳарбий саноат комплексига шу истиқбол мақбул келаётгандир, аммо биз бу истиқболни кўзлаб ишлаш ниятида эмасмиз.

Бизнинг таклифларимиз совет халқининг ҳам, АҚШ халқининг ҳам манфаатларига мос келади. Айни шу нарса ҳарбий саноат комплекси намояндаларини хаддан ташқари ғижинтирмоқда. Бундай намояндалар АҚШда кўп, улар ҳукуматда ҳам оз эмас, биз буни сезиб турибмиз, албатта. Аммо шуни айтишим керакки, биз амалий тарзда иш тутишда жуда катта имкониятларга эгамиз. Биз АҚШ ҳукуматини бошқача йўлни танлаб олишга бундан буён ҳам даъват қилаверамиз. Шундай қилинса, стратегик ядро қуроллари соҳасида ҳам, ўртача олислик воситалари соҳасида ҳам катта имкониятлар очилган бўлур эди, мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатларни яхшилаш, бошқа халқаро проблемаларни ҳал қилишнинг жиддий жараёни учун йўл очилган бўлур эди.

Яқинда Днепропетровскда бўлганимда, бир ишчи шундай савол бергани эсимда: президент Рейган ёқлаб чиқаётган «самовий урушлар» режалари нима? АҚШ бизни алдамаяптими? деб сўради у. Хавотир олманг, биз алдашларига йўл қўймаймиз, деб жавоб қайтардим. Башарти музокарадошларимиз ўзаро мақбул қарорларга келиш йўлини излашга тайёр эканликларини билдирсалар, биз ҳам бунга бутун кучимизни сарфлаймиз.

Бизнинг позициямиз худбин эмас, балки инсонпарварлик руҳидаги позициядир: ў Совет Иттифоқи ва АҚШнинг, қолаверса, бошқа барча халқларнинг ҳам манфаатларига тўла-тўкис мос келади.

Наҳотки сиз, американиклар пулни қаерга сарфлашни билмаётган бўлсангиз? Сизларнинг ўз муаммоларингиз борлигини, уларни ҳал қилиш кераклигини биламиз. Эҳтимол биз уларни ўз муаммоларимизчалик яхши билмасмиз, аммо ҳар ҳолда биламиз.

Р. Кейв. Мен иккита савол бермоқчиман. Сизнинг сўзларингизда АҚШнинг кейинги ҳафталар мобайнидаги баёнотлари ва ҳаракатлари билан боғлиқ бўлган баъзи воқеалардан ташвишланаётганлигингизни пайқадим. Жумладан, йўлдошга қарши система синаб кўрилмоқчи эканлиги тўғрисидаги хабарни, шунингдек гўё Москвадаги американиклар устига сочилган химиявий модда билан боғлиқ бўлган жуда ғалати ҳодисани назарда тутаяпман. Чамаси, бу иккала воқеа олий даражада ўтказиладиган Совет—Америка учрашувига зўр бериб тайёргарлик кўриш нуқтаи-назаридан фойдали деб ҳисобланиши мумкин эмас. Шу икки воқеа сизни ажаблантирдими ва олий даражадаги учрашувга тайёргарлик ишларига жиддий зарар етказдими?

М. С. Горбачев. Женевада олий даражада ўтказиладиган учрашувга тайёргарлик масаласига келганда, сизларни ишонтириб айта оламанки, биз бу учрашувга жиддий тайёргарлик кўраяпмиз, унга жуда катта аҳамият бераяпмиз ва катта умидлар боғлаяпмиз. Аммо бўлажак музокарадошларимизнинг баёнотларини эшитишга тўғри келмоқда, бу баёнотлар Вашингтондагилар учрашувга камроқ аҳамият бераётганликларидан, уни олис келажакда ўтказиладиган қандайдир музокаралар учун кун тартиби ишлаб чиқишгагина мўлжалланган танишув учрашувигина деб таърифлаётганликларидан далолат беради. Аммо Совет Иттифоқи билан АҚШ сингари икки давлатнинг раҳбарлари бирбирлари билан танишиш учунгина Женевага боришлари, сўнгра Женева кўли, Швейцариянинг баланд тоғларидан завқ олишларининг ўзи ҳаддан ташқари ортиқча ҳашамат эмасми? Халқаро вазият бениҳоя кескинлашган бир пайтда шундай қилиш йўл қўйиб бўлмайдиган ҳашамат бўлур эди.

Қисқаси, биз учрашувга жиддий тайёргарлик кўраяпмиз ва бу учрашув Совет Иттифоқи ва АҚШ ўртасидаги муносабатларни соғломлаштириш соҳасида сезиларли натижалар бериши учун ҳамма ишни қилаверамиз.

Р. Кейв. Шу ҳафтада бир журналда АҚШнинг собиқ президенти Р. Никсоннинг мақоласи босилиб чиқди. У жумладан, давлатлар ўзанинг сиёсат соҳасидаги феълатворида ўзаро вазмин бўлишлари тўғрисида айни бир вақтда аҳдлашиб олмай туриб, қурол-яроғларни чеклаш ёки қисқартириш ҳақида битимларга эришиш тинчликни мустаҳкамлашга олиб бормайди, деб ёзган. Хуллас, Никсон, чамаси, биринчи ўринда қурол-яроғлар устидан контроллик проблемалари эмас, балки Совет Иттифоқи билан АҚШнинг муносабатларидаги кескинликнинг потенциал манбалари туради, деб ҳисобламоқда. Бу фикрга сиз қандай қарайсиз?

М. С. Горбачев. Сизнинг сўзларингиз асосида Р. Никсон жанобларининг нуқтаи назари билан танишиш мен учун мароқли бўлди. Биз Женевада президент Рейган билан муҳокама қиладиган конкрет масалаларга келганда бу масала устида АҚШ давлат департаменти ва Оқ уй билан алоқа боғлаб ишлаяпмиз. Бу жараён давом этмоқда, шу сабабли мен ҳозирги босқичда унинг тафсилотларига тўхталмоқчи эмасман.

Бироқ шу ерда Р. Никсон номи билан боғлиқ бошқа бир жиҳатни ўйлаяпман. Бир вақтлар, вазият мураккаблигига қарамай, биз Р. Никсон бошчилигидаги АҚШ ҳукумати билан ҳамкорликни йўлга қўйиш имкониятлари ва йўлларини топа олган эдик. Ўшанда жуда муҳим қарорлар қабул қилинган эди.

Олтмишинчи йилларни эсга олинг. Ўшанда ҳам халқаро вазият мураккаб эди. Шунга қарамай 1963 йилда уч соҳадаги ядро синовларини тақиқлаш тўғрисида жуда муҳим шартнома тузилган эдику, шу шартнома ҳозир ҳам амал қилиб келмоқда.

Бу — тарихдан олинган бир мисол, аммо тарихдан сабоқлар чиқариб олинган тақдирдагина унга мурожаат қилиш яхши самара беради. Мана ҳозир ҳам вазиятга масъул давлат позициялари нуқтаи назаридан қараб, аҳволни соғломлаштиришга, Совет—Америка муносабатларини ўнглаб олишга ёндашиш йўлларини топмоқ керак.

Г. Грюнвальд. Соф шахсий характердаги саволни бермоқчиман. Сиз Совет Иттифоқидаги раҳбарликнинг янги услуби ташаббускорисиз. Сиз одамлар орасида тез-тез бўласиз, улар билан учрашасиз, хуллас доимо кўзга кўриниб турасиз. Сизга ишнинг шу услуби ёқадими ва бу услуб қандай фойда келтирмоқда?

М. С. Горбачев. Биринчидан, бу услубга бизни В. И. Ленин ўргатган. У омма орасида яшаш, унга қулоқ солиш, унинг кайфиятларини пайқаб олиш ва амалий сиёсатда омманинг орзу-умидларини ифодалаш зарурлиги ҳақида доимо гапирар эди. Кўриб турибсизки, бу — В. И. Лениннинг услубидир. Бундай кишилар эса юз йилда бир марта дунёга келади.

Иккинчидан, бу услуб мен учун янги практика эмас. Мен Ставропольда ишлаганимда ҳам, бу ерда Москвада янги лавозимга сайланишимдан аввал ҳам ўзимни шундай тутар эдим.

Биздаги кўп кишилар шундай ишлайдилар. Эҳтимол энди матбуот буни кўпроқ ошкор қилаётгандир. Менинг сафарларим ва одамлар билан учрашувимни кенгроқ ёритаётгандир.

Умуман бизда айни шундай иш услубига эҳтиёж бор. Бизнинг олдимизда катта-катта проблемалар турибди. Уларни ҳал қилиш ва янгичасига ҳал этиш лозим. Кейинги йиллар мобайнида биз тараққиётимизнинг ҳозирги босқичини анализ қилиб кўрдик, биз қандай хулосаларга келганимиз билан меҳнаткашларни таништириш, шу хулосаларни одамлар мисолида текшириб кўриш, сўнгра партиямизнинг бўлғуси съезди муҳокамасига қўйиш зарурати бор.

Кўриб турибсизларки, масала бу усулнинг менга ёқиши ёки ёқмаслигида эмас, балки, модомики биз ўзимиз ишлаб чиққан сиёсатда амалий натижаларга эришмоқчи бўлсак, ҳозир бундан бошқача ишлаб бўлмаслигидадир.

Г. Грюнвальд. Яна бир шахсий савол. Сиз—совет жамиятидаги жуда чуқур ўзгаришларнинг ташаббускорисиз. Шу жараён давомида кўпгина масъул кишилар ўзгартирилди. Чамаси, бу жараён давом этаверади. Айтингчи, одамлар сиздан қўрқадиларми?

М. С. Горбачев. Бундай эмас, деб ўйлайман. Ҳозир мамлакатимизда қилинаётган ишлар фақат менинг раъйим билан бўлаётгани йўқ. Бу барча раҳбарлигимизнинг умумий фикрини ифодалайди. Биз тўғри иш тутаётганлигимизга аминмиз. Бу проблемалар пишиб етилган эди, шу сабабли уларни ҳал қилиш керак. Одамлар билан учрашиш натижасида чиқарилаётган энг муҳим хулоса шуки, бизнинг таклифларимиз ва амалий тадбирларимиз астойдил қўллаб-қувватланмоқда. Бугина эмас, партияда ҳам, аҳоли орасида ҳам янада тезроқ суръатлар билан ишлаш истаги намоён бўлмоқда. Биз дадиллик, қатъийлик кўрсатиш, айни вақтда эҳтиёткор ҳам бўлиш керак, деб ҳисоблаймиз. Биз келгусида ҳам халқимиз олдида юксак масъулият руҳида иш тутаверамиз. Одамлар эса сўз билан иш ўртасида тафовут бўлмаслиги учун биздан қатъий сиёсат ўтказишни талаб қилмоқдалар. Хуллас бизни шу маънода қаттиқ назорат қилиб турибдилар.

Ҳозир биз ғоят ошкоралик вазиятида ҳаракат қилаётганлигимиз эса бизнинг демократиямизни тағин ҳам кўпроқ намоён этади. Кўрдингизми, гап одамларнинг қўрқиши ҳақида бораётгани йўқ. Аксинча, бизнинг йўлимизни улар табрикламоқдалар.

Бироқ сиз мени ҳамма ишларни безаб кўрсатишга уринаяпти, деб ўйлашингизни хоҳламайман. Мамлакатда ҳаммамиздан зўр бериб қайта қуришни талаб қилувчи чуқур жараён давом этмоқда. Бу нарса одамларга, кадрларга дахлдорлиги, ҳамманинг иш методларига дахлдорлиги табиийдир. Айрим кадрлар алмаштирилаётганлиги эса бизда қандайдир фавқулодда вазият мавжуд деган фикрни билдирмайди. Бу — табиий жараён. Бу жараён тўхтаб қолса яхши бўлмайди.

Хуллас, бу ўринда гап у ёки бу кадрнинг ўрнини алмаштириш ' ҳозир биз ҳал этаётган масалалар хусусида қандайдир сиёсий кураш бораётганлигини акс эттириши ҳақида бораётгани йўқ. Бизнинг фикримизча, ҳамма ва ҳамма жойда—бизда ҳам, республикаларда ҳам, областларда ҳам, ҳар бир меҳнат коллективида ҳам ўзини қайта қуриши керак. Бу иш партиядан кўп куч-ғайрат талаб қилади албатта. Бироқ модомики биз бошлаган йўл етилган эҳтиёжларни акс эттираётган экан, халқимиз уни қатъият билан қўллаб-қувватламоқда. Бу эса тўғри иш тутаётганимизга ишончимизни оширади.

Пировардида бутун суҳбатимиз учун асосий деб ҳисоблаш мумкин бўлган бир фикрни айтмоқчиман. Ташқи сиёсат—ички сиёсатнинг давоми, деб тўғри айтилди. Модомики шундай экан, бир нарса устида ўйлаб кўришингизни сўрайман: модомики биз ўзимиз учун ички тартибдаги шу қадар улуғвор режаларни тузаётган эканмиз, у ҳолда биз қандай ташқи шароитлардан манфаатдор бўлишимиз керак? Бу саволга жавоб беришни сизларга ҳавола қиламан.

Г. Грюнвальд қабул қилганлиги ва суҳбат ўтказганлиги учун М. С. Горбачевга самимий ташаккур айтди.

СССР мудофаа министрининг буйруғи

МОСКВА ШАҲРИ — № 217 — 1985 ЙИЛ 3 СЕНТЯБРЬ

Солдат ва матрос, сержант ва старшина ўртоқлар!

Прапоршчик ва мичман ўртоқлар!

Офицер, генерал ва адмирал ўртоқлар!

Улуғ Ватан урушининг қатнашчилари, армия ва флот ветеранлари, ўртоқлар!

Бугун совет халқи ва унинг жангчилари, социалистик мамлакатларнинг меҳнаткашлари, бутун тараққийпарвар инсоният милитаристик Япония устидан қозонилган Ғалабанинг 40 йиллигини нишонламоқдалар.

СССР Қуролли Кучлари Квантун армиясини бутунлай тормор келтириб, ўз иттифоқчилари билан биргаликда япон милитаристларини сўзсиз таслим бўлишга мажбур қилдилар. Монголия Халқ Революцион армияси билан Хитой Халқ озодлик армиясининг қисмлари ва қўшилмалари бунга катта ҳисса қўшдилар. Вьетнам, Кореянинг ва Осиёдаги бошқа мамлакатларнинг ватанпарварлари япон босқинчиларига қарши қаттиқ кураш олиб бордилар.

Узоқ Шарқда Совет Қуролли Кучларининг Ғалабаси жамиятимизнинг тош метиндек мустаҳкам жипслигини, Совет давлати енгилмаслигини, социализмнинг капитализмга нисбатан сўзсиз афзаллигини яна бир марта намойиш қилди. Бу ғалаба Коммунистик партиянинг доно раҳбарлиги туфайли, армия билан халқнинг, фронт билан мамлакат ичкарисининг мустаҳкам бирлиги туфайли қўлга киритилди.

Фашистлар Германияси қақшатқич мағлубиятга учраганидан кейин япон милитаризмининг тор-мор қилинганлиги жаҳон империализмининг кучларини янада заифлаштирди, Узоқ Шарқ ва Жануби-Шарқий Осиё мамлакатларида миллий озодлик ва социалистик революцияларнинг ғалаба қозониши учун қулай шарт-шароитларни вужудга келтирди, Японияда урушга қарши демократик ҳаракатнинг юксалишига кўмаклашди. Пролетар интернационализми ғояларига содиқ бўлган Совет Иттифоқи Хитой ва Корея халқларининг ўз социал ва миллий озодлиги учун курашига анча ёрдам берди.

Бизнинг мамлакатимиз милитаристик Япония устидан қозонилган Ғалабанинг 40 йиллигини КПСС Марказий Комитети 1985 йил апрель Пленумининг қарорлари, партиянинг XXVII съездига тайёргарлик умумхалқ ватанпарварлик ҳаракатини юксалтирган бир вазиятда нишонламоқда. Съездни муносиб кутиб олиш, ижтимоий ишлаб чиқаришнинг самарадорлигини янада ошириш, фан-техника тараққиётини, мамлакатнинг социал-иқтисодий ривожланишини тезлатиш учун социалистик мусобақа тобора кенг авж олмоқда.

Совет Иттифоқи тинчликнинг тақдири учун жавобгар эканлигини англаб ва ўтган урушнинг оғир сабоқларини ҳисобга олиб, инсониннг яшашдан иборат муқаддас ҳуқуқини қаттиқ туриб ҳимоя қилмоқда, Ер куррасидаги барча халқлар билан, шу жумладан япон халқи билан ҳам дўстона муносабатларни актив ёқлаб чиқмоқда.

Америка Қўшма Штатлари халқаро муносабатлар нормаларини очиқдан-очиқ поймол этиб, жаҳоннинг турли регионларида кескинликни кучайтирмоқда, қуролланиш пойгасини жадаллаштирмоқда, бошқа мамлакатларнинг ички ишларига сурбетларча аралашмоқда. Япон милитаризмининг тикланаётганлиги, АҚШ билан Япониянинг ҳарбий иттифоқи, шу иттифоқ асосида Вашингтон — Токио — Сеул милитаристик иттифоқини вужудга келтириш жараёни, империализм ва гегемонизм кучларининг шу региондаги мамлакатлар ишларига ҳануз аралашаётганлиги Осиё ва Тинч океан ҳавзасидаги давлатларнинг тинчлиги ҳамда хавфсизлигига жиддий таҳдид қилмоқда.

Коммунистик партия ва Совет ҳукумати бундай шароитда Ватанимизнинг мудофаа қобилиятини янада мустаҳкамлаш, армия ва флотни замонавий қурол-яроғ ва ҳарбий техника билан таъминлаш, қардош социалистик мамлакатларнинг жанговар иттифоқини мустаҳкамлаш учун зарур бўлган ҳамма чораларни кўрмоқдалар. Коммунистик партияга, ўз халқига, улуғ Ленин ишига чексиз содиқ бўлган СССР Қуролли Кучлари жангчилари ўз Ватанини ҳимоя қилишга доим шай бўлиб турибдилар.

Сизларни япон милитаризми тор-мор келтирилганлигининг ва иккинчи жаҳон уруши тугаганлигининг 40 йиллиги билан табриклайман ва қутлайман.

Шу санани нишонлаш юзасидан БУЮРАМАН:

Бугун, 3 сентябрда маҳаллий вақт билан соат 22 да Ватанимизнинг пойтахти — қаҳрамон шаҳар — Москвада, иттифоқдош республикаларнинг пойтахтларида, қаҳрамон шаҳарлар — Ленинград, Волгоград, Одесса, Севастополь, Новороссийск, Керчь, Тула, Смоленск, Мурманскда, қаҳрамон Брест қалъасида, шунингдек Чита, Хабаровск, Владивосток, Южно-Сахалинск ва Петропавловск-Камчатск шаҳарларида тўплардан бир йўла йигирма марта ўқ узиб, байрам мушакбозлиги ўтказилсин.

Ватанимизнинг озодлиги ва мустақиллиги учун олиб борилган жангларда ҳалок бўлган қаҳрамонларга абадий шон-шарафлар!

Яшасин қаҳрамон совет халқи ва унинг шавкатли Қуролли Кучлари!

Барча ғалабаларимизнинг илҳомчиси ва ташкилотчиси Совет Иттифоқи Коммунистик партиясига шон-шарафлар!

СССР мудофаа министри
Совет Иттифоқи Маршали
С. СОКОЛОВ.

ТАБРИК ТЕЛЕГРАММАСИ

(Боши биринчи бетда).

* * *

Вьетнам Социалистик Республикасининг раҳбарлари жавоб телеграммасида Вьетнам Социалистик Республикаси миллий байрамининг 40 йиллиги муносабати билан самимий қутловлар учун КПСС Марказий Комитетига, СССР Олий Совети Президиумига, СССР Министрлар Советига ва бутун қардош совет халқига ғоят чуқур ва астойдил миннатдорчилик изҳор этдилар.

Улуғ Октябрь социалистик революцияси бўлмаса, совет халқи гитлерчилар фашизми ва япон милитаризми устидан тарихий ғалаба қозонмаса ишчи ва деҳқонларнинг Жануби-Шарқий Осиёдаги биринчи давлати —Янги Вьетнам давлати туғилишига олиб келган Август революцияси ҳам бўла олмаслигини Вьетнам Коммунистик партияси билан халқи жуда яхши тушунадилар, дейилади, телеграммада.

Президент Хо Ши Мин тузган ва тарбиялаб вояга етказган Вьетнам Коммунистик партияси раҳбарлигида вьетнам халқи ўтган 40 йил мобайнида ўз ватанининг мустақиллиги ва озодлигини ҳимоя қилиш учун машаққатли узоқ кураш олиб борди, ва ажойиб муваффақиятларга эришди. Вьетнам халқи Франция мустамлакачилари, Америка империалистлари ҳамда Хитой экспансиячилари ва гегемончилари устидан ғалаба қозониб, мустамлакачиликни барбод қилишга, империализмни заифлаштиришга ҳисса қўшди. империализм билан тил бириктириб олган экспансионизм, гегемонизм ва реакция кучларининг революция ғалабаларини қўпоришга қаратилган кирдикорларини чиппакка чиқарди, халқларнинг миллий мустақиллиги, тинчлиги ва социал тараққиёти учун курашни ривожлантириш йўлида янги қулай шароитлар вужудга келишига кўмаклашди.

Вьетнам Коммунистик партияси ва вьетнам халқи ўз мамлакатини сақлаб қолиш ва ҳимоя қилиш учун курашнинг бошидан охиригача, шунингдек социализм қурилиши даврида қардош совет халқи жанговар дўст, садоқатли ва ишончли ўртоқ бўлганлиги, Вьетнам халқига доимо мадад, қимматли ва самарали ёрдам бериб келганлиги учун ғоят фахрланадилар.

ВКП Марказий Комитетининг Бош секретари Ле Зуан бошчилигидаги ВСР партия-ҳукумат делегациясининг яқинда СССРга қилган визити якунлари ҳамда ўртоқ Ле Зуан билан КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ М. С. Горбачев ўртасида бўлиб ўтган музокаралар марксизм-ленинизм ва социалистик интернационализм принципларига мувофиқ, 1978 йилда имзоланган дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисидаги шартнома асосида Вьетнам-Совет ҳар томонлама ҳамкорлиги муносабатларини ривожлантиришнинг янги, бениҳоя муҳим босқичини бошлаб беради.

Вьетнам Коммунистик партияси, ҳукумати ва халқи, деб уқтирилади телеграммада, Совет Иттифоқи коммунистик партиясининг тинчликсевар ленинча ташқи сиёсат йўлини, айниқса КПСС Марказий Комитети Бош секретари ўртоқ М. С. Горбачев яқинда кўтариб чиққан ташаббусларни тўла-тўкис қўллаб-қувватлайдилар, деб таъкидланади телеграммада. Совет Иттифоқига таянувчи тинчлик кучлари империализм кучларининг агрессив муддаоларини тўхтатиб қўйиш ва инсониятнинг бебаҳо мулки бўлмиш тинчликни ҳимоя қилиш учун етарли имкониятларга эга эканликлари шубҳасиз.

(ТАСС).

ҚИШГА ЯХШИ ҲОЗИРЛИК КЎРАЙЛИК

Ўзбекистон ССР Олий Совети доимий комиссиясининг мажлиси

Республика пойтахтида қишга қандай ҳозирлик кўрилмоқда? Уйларни иссиқлик билан таъминлашни яхшилаш учун, газ таъминотининг пухталигини ошириш учун нималар қилиш керак? Ўзбекистон ССР Олий Советининг Энергетика доимий комиссияси 2 сентябрдаги мажлисида шу масалаларни кўриб чиқди.

Бу соҳада муайян иш қилинаётганлиги мажлисда қайд этилди. Иссиқлик билан таъминлайдиган янги объектлар, резерв-ёқилғи хўжаликлари қурилмоқда, айланма газ қувури ўтказилмоқда, уй-жой-коммунал объектлари ремонт қилинмоқда. Аммо шу билан бирга, комиссия аъзолари бўлган депутатлардан Н. Л. Холиқова, Г. П. Стешенко, Г. А. Саримсоқов, И. И. Ҳамроев, А. И. Фозилбеков, мажлиснинг бошқа қатнашчилари жойлардаги ишларнинг аҳволини синчиклаб ўрганиб келганларидан кейин шуни уқтириб ўтдиларки, Тошкент шаҳар ижроия комитети, Ўзбекистон ССР Энергетика ва электрлаштириш министрлиги ҳамда Монтаж ва махсус қурилиш ишлари министрлиги, «Союзузбекгазпром» Бутуниттифоқ ишлаб чиқариш бирлашмаси, «Главсредазнефтегазстрой», «Главташкентстрой», «Узбекгидроэнергострой» ва «Средазтрансстрой» трестлари қишга тайёргарлик кўришга оид бир қанча жуда муҳим ва зарур тадбирларни белгиланган муддатдан жуда кечикиб бажармоқдалар.

Ремонт ва профилактика ишлари жуда суст суръатлар билан олиб борилмоқда. Иситиш системалари ва иссиқлик узелларини ремонт қилиш, ювиш, босим остида тозалаш ишлари ҳамма жойда ҳам ўтказилмаган. Шу пайтга қадар шаҳарнинг бир қанча районларда ертўлалар ва иситиш трассаларини сув босиш фактлари тугатилмаган. Баланд уйларни иссиқ сув билан таъминлайдиган насос станциялари ишламаяпти. Иссиқлик ва сувнинг исроф бўлиши ҳамда оқиб кетиш манбалари тугатилмаган. Республика Энергетика ва электрлаштириш министрлиги ўз корхоналарини совуқ бошланишига суст тайёрламоқда, ремонтчилар эса бошқа ишларга чалғитилмоқда. «Союзузбекгазпром» газ таъминоти энг муҳим узелларни капитал ремонт қилмаяпти.

Халқ хўжалиги объектларини қиш ойларида ишлашга тайёрлаш соҳасидаги энг зарур вазифаларни ҳал этишда Тошкент шаҳар ижроия комитети ва шаҳардаги район ижроия комитетлари ҳаддан ташқари пассивлик қилаётганликларини депутатлар кўрсатиб ўтишди. Айрим раҳбарлар томонидан меҳнат ва давлат интизомини бузиш ҳоллари тугатилмаган, топширилган иш учун уларнинг масъулияти оширилмаган. Бу соҳада уй-жойлардан фойдаланиш ташкилотларининг, маҳалла ва квартал комитетларининг, халқ депутатлари маҳаллий Советлари доимий комиссияларининг роли ҳам паст.

Комиссия Тошкент шаҳар ижроия комитети шаҳарни иситиш ва газ билан таъминлашнинг пухталигини ошириш ҳамда аҳолини иссиқлик энергияси ва газ билан муттасил таъминлашда кўнгилдагидек давлат тартибини ўрнатиш соҳасида ҳал қилувчи чораларни кўрмаётганини уқтириб, асбоб-ускуналарни, иситиш системаларини, уй-жойларни, жамоат биноларини, ишлаб чиқариш биноларини ўз вақтида ва сифатли ремонт қилишга ҳамда ёқилғининг зарур эҳтиёт запасларини вужудга келтиришга алоҳида эътибор беришни тавсия қилди.

Ёқилғи-энергетика ресурсларини сарфлашдаги хўжасизлик, исрофгарчилик ҳолларининг, қишки мавсумга тайёргарлик кўриш ишларини бажаришдаги совуққонлик ва бўшашувчанлик фактларининг қатъиян пайини қирқиш, бу муҳим ишга масъулиятсизларча қарашга йўл қўяётган кишилардан қаттиқ жавоб талаб қилиш зарур, деб таъкидланди мажлисда, қишга тайёргарликнинг бориши устидан депутатлик контроли ўрнатишни кучайтириш лозим.

Қишга тайёргарлик кўриш учун масъул бўлган ташкилотлар жами материал ва одам ресурсларини ишга туширилadиган объектларга марказлаштиришлари, ремонт ишларини ўз вақтида тугатишлари, қишга тайёргарлик билан боғлиқ бўлган барча ташкилотларнинг бир маромда пухта ишлашини йўлга қўйишлари ва шу тариқа Ўзбекистон пойтахтининг саноати ва аҳолиси совуқ бошлангач иссиқлик ва газ таъминотида узилишларга дуч келмаслиги чораларини кўриб қўйишлари лозим.

(ЎзТАГ).

БИРИНЧИ ҚЎНҒИРОҚ

Ёш авлод ҳаётида қувончли воқеа содир бўлди. Биринчи қўнғироқ янги ўқув йили бошланганини маълум қилди. Республикамиз шаҳар ва қишлоқларида 4,3 миллиондан кўпроқ ўғил ва қизлар мактаб остонасига қадам қўйди. Ҳунар-техника билим юртларининг талабалари ҳам ўқишни бошлаб юборишди. Билим юртларининг тармоғи бултургига нисбатан анча кенгайди. Ҳозир республикада 568 та шундай ўқув юрти бўлиб, уларда ёш авлоднинг салкам 300 минг намояндаси таълим олмоқда. Тошкент шаҳрида, Сирдарё областида, янги ҳунар-техника билим юртлари очилди. Уларда тўқимачилик саноати, агросаноат комплекси учун мутахассислар тайёрланади. Ўзбекистоннинг олий ўқув юртлари ва техникумларида ҳам машғулотлар бошланди.

Бу галги ўқув йили умумтаълим ва ҳунар мактабини ислоҳ қилишнинг асосий йўналишларини амалга ошириш билан боғлиқ кўпгина хусусиятларга эгадир. Буларнинг энг муҳими — ишлаб чиқариш билан алоқани янада мустаҳкамлаш, болаларда меҳнат кўникмаларини шакллантириш, ўқувчиларни ҳар томонлама, уйғун камол топтиришдир.

Янги ўқув йилида педагогика коллективлари олдида катта вазифалар турибди. Улар КПСС Марказий Комитетининг 1985 йил апрель Пленуми қарорларига амал қилиб, ўз ишларининг самарадорлиги ва сифатини янада оширишлари, КПСС XXVII съездини муносиб кутиб олиш учун умумхалқ курашига қўшадиган ҳиссаларини кўпайтиришлари лозим.

Собир Раҳимов районидаги 119-мактабнинг ўқувчилари билан учрашув тантанали вазиятда ўтди. Янги мактаб ўқувчиларини педагоглар, уруш ва меҳнат ветеранлари, партия, совет ва жамоат ташкилотларининг намояндалари самимий табрикладилар. Улар болаларни янги ўқув йили билан қутладилар. Ўқув корпусини бунёд этган 159-трестнинг 9-қурилиш бошқармаси бинокорлари мактаб эгаларига билим даргоҳининг рамзий калитини топширишди. 1176 ўқувчига мўлжалланган мактабнинг мажлислар ўтказиладиган ва спорт заллари, зарур ускуналар билан жиҳозланган устахоналари кенг ва ёруғдир. Ислоҳотга биноан, бу ерда нолинчи синф очилиб, уларда олти ёшли болалар ўқитила бошланди. Машғулотлар ўтказиш, ўйинчоқлар ўйнаш ва дам олиш учун махсус хоналар улар ихтиёрига бериб қўйилди.

Тошкент шаҳридаги 262 мактабнинг ҳаммасида янги ўқув йили шоду ҳуррамлик билан бошланди. Шаҳарда 10 мингдан кўпроқ ўринли саккизта ўқув юрти биринчи марта ўқувчиларни ўз бағрига олди.

Ўқув юртларида ўтказилган биринчи дарслар тинчликка бағишланди. Бу дарсларда Коммунистик партия ва Совет ҳукуматининг ички ва ташқи сиёсати, мамлакатимизнинг янги тинчлик ташаббуслари қизғин маъқулланди.

2 сентябрь куни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бюроси аъзолари ва аъзоликка кандидатлари Тошкент ўқув юртларида бўлишди.

(ЎзТАГ).

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИДА

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми партия, комсомол органлари ва ички ишлар органларида кўп йил самарали ишлаганлиги ҳамда туғилган кунига эллик йил тўлиши муносабати билан Ўзбекистон Компартияси Фарғона область комитетининг бўлим мудири ўртоқ Василий Петрович Чижковни Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиғи билан мукофотлади.

БУЮК ДОҲИЙГА ЁДГОРЛИК

ХАНОЙ, 31 август. (**ТАСС мухбирлари И. Масленников ва А. Низомиддинов**). Бугун бу ерда жаҳон пролетариатининг буюк доҳийси В. И. Ленинга тантанали вазиятда ҳайкал очилди. Ҳайкал Вьетнам пойтахти марказидаги Тиланг майдонида ўрнатилди.

Маросимда Вьетнам Компартияси Марказий Комитетининг Бош секретари Ле Зуан, ВКП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзолари, ВСР Давлат кенгашининг раиси Чионг Тинь ва ВСР Министрлар Советининг Раиси Фам Ван Донг, Вьетнам Коммунистик партияси ва ҳукуматининг бошқа раҳбарлари қатнашди. Ёдгорлик очилишида Вьетнам мустақиллиги эълон қилинган куннинг 40 йиллиги муносабати билан ВСРдаги тантаналарда қатнашиш учун келган КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзоси, РСФСР Министрлар Советининг Раиси В. И. Воротников бошчилигидаги СССР партия-давлат делегацияси ҳозир бўлди.

Ёдгорлик очилишига бағишланган митингда **Чионг Тинь** нутқ сўзлади. ВСР пойтахтида В. И. Ленинга ўрнатилган ҳайкал, деди у, ВКП билан КПСС ўртасидаги мустаҳкам жанговар бирдамликнинг, Вьетнам ва Совет Иттифоқи халқлари буюк дўстлигининг тимсолидир. Совет Иттифоқи билан дўстликни мустаҳкамлаш — Хо Ши Мин барпо этган Вьетнам Коммунистик партиясининг қатъий ва изчил йўлидир. Бу партия ҳамиша В. И. Ленин кўрсатган революцион йўлдан борди ва бормоқда.

КПСС Ленин байроғи остида совет халқини кўпдан-кўп буюк ғалабаларга олиб келди ва олиб бормоқда. Совет халқи Германия фашизмини ва Япония милитаризмини тор-мор келтириб шу тариқа Европа ва Осиёдаги бир қанча мамлакатларда социализм қурилиши учун қулай шарт-шароит яратиб берди. Айни Совет Армияси Япония милитаризмини тор-мор келтирганлиги Вьетнамда Август революциясининг муваффақиятли тугалланишига кўмаклашди.

Биз КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачев илгари сурган ҳар қандай ядро портлатишларини тўхтатиб қўйиш, космик фазони ҳарбийлаштирмаслик ҳақидаги тинчлик ташаббусларини батамом қўллаб-қувватлаймиз, деди нотиқ. Бу муҳим ташаббуслар ва таклифлар Совет Иттифоқи бутун инсониятнинг тақдири учун юксак масъулиятни чуқур ҳис этаётганлигидан далолат беради.

Митингда самимий кутиб олинган **В. И. Воротников** нутқ сўзлади.

Совет кишилари улуғ Ленин васиятларини муқаддас қилиб, амалга ошира бориб ҳамиша мард Вьетнам халқи томонида бўлиб келдилар, деди у. Вьетнам халқи ўзининг синалган авангарди — Коммунистик партия раҳбарлигида Япония босқинчиларига, Франция мустамлакачиларига, Америка агрессорларига қарши, реакция ва гегемонизмнинг барча кучларига қарши олиб борилган оғир жангларда чексиз қурбонлар бериб, ўзининг озодлиги ва мустақиллигини сақлаб қолди, миллий озодлик ва революцион ҳаракат тарихига ёрқин саҳифалар ёзди.

Бугунги кунда сизнинг халқингиз коммунистлар партияси раҳбарлигида социализм қурилиши йўлидан дадил бораётган бир пайтда Совет Иттифоқи қардош Вьетнам халқига ҳар томонлама ёрдам ва мадад кўрсатмоқда. «Вьетнам коммунистлари, ВСРнинг барча меҳнаткашлари шунга қатъий амин бўлишлари мумкинки,— деди КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачев, — Вьетнам диёрида социалистик қурилиш иши, Вьетнамнинг озодлиги ва мустақиллиги ишига бундан буён ҳам бирдамлигимиз билан мустаҳкам мадад кўрсатаверамиз. Совет—Вьетнам дўстлиги ва ҳамкорлигини мустаҳкамлаш йўли — партиямиз ва мамлакатимизнинг принципиал йўлидир».

Совет—Вьетнам муносабатлари ҳозир юксак даражага кўтарилди, иккала мамлакатларимиз ижтимоий-сиёсий ҳаётининг ажралмас қисми бўлиб қолди. ВКП Марказий Комитети Бош секретари Ле Зуан бошчилигидаги ВСР партия-ҳукумат делегациясининг яқинда Совет Иттифоқига қилган визити, Совет—Вьетнам музокаралари муфассал ўтказилганлиги КПСС билан ВКП, Совет Иттифоқи билан Вьетнам Социалистик Республикаси ўртасидаги қардошларча дўстлик ва ҳар томонлама ҳамкорликни янада мустаҳкамлаш ва ривожлантириш йўлида янги муҳим босқич бўлди.

Тинч, бунёдкор меҳнат билан машғул бўлган Совет Иттифоқи ва Вьетнам халқлари бошқа социалистик мамлакатларнинг халқлари билан биргаликда ялпи тинчликни сақлаш ва мустаҳкамлаш учун, қуролланиш пойгасига қарши, кишилар ҳаётидан ядровий уруш хавфини бартараф этиш учун собитқадам кураш олиб бормоқдалар, империализмнинг урушқоқлик сиёсатини кескин қораламоқдалар. АҚШ маъмуриятининг Осиё — Тинч океан регионини социалистик мамлакатлар билан ҳарбий-сиёсий мухолифликнинг яна бир майдонига айлантириш режалари қатъий зарбага учрамоқда. Совет Иттифоқи Осиё проблемаларига комплекс ёндашиш йўлини ишлаб чиқиш тарафдоридир.

Ханойда В. И. Ленинга ёдгорлик очилишини биз Вьетнам коммунистлари ва халқининг бутун дунё меҳнаткашлари доҳийси ва устозига чуқур ва самимий ҳурмат-эҳтироми, унинг таълимотига чексиз садоқат далили деб биламиз. Вьетнам диёрида В. И. Ленинга ўрнатилган ёдгорлик ва Москвада Хо Ши Минга қўйиладиган ёдгорлик иккала партиямиз ва халқларимиз ўртасидаги қардошларча дўстлик мустаҳкам алоқаларининг янги ёрқин тимсоли, муштарак идеаллар учун курашдаги бузилмас бирлигимиз далили бўлиб қолади.

ВЬЕТНАМ ХАЛҚИНИНГ МИЛЛИЙ БАЙРАМИ

ХАНОЙ, 1 сентябрь. (ТАСС). Миллий байрамни тантанали нишонлаётган вьетнам халқи ўзининг улуғ фарзанди — президент Хо Ши Мин хотирасини ҳурмат билан эсга олмоқда. Бадинь майдонида Хо Ши Мин музейига пойдевор қўйиш маросими бўлиб ўтди. 40 йил муқаддам шу ерда Вьетнам революциясининг йўлдошчиси Вьетнам мустақиллигини ҳамда ишчи ва деҳқонларнинг Жануби-Шарқий Осиёдаги биринчи давлати тузилганлигини эълон қилган эди.

Музейга пойдевор қўйиш маросимида ВКП Марказий Комитетининг Бош секретари Ле Зуан, ВКП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзолари — ВСР Давлат Кенгашининг Раиси Чионг Тинь ва ВСР Министрлар Советининг Раиси Фам Ван Донг, Вьетнам Коммунистик партияси билан Вьетнам давлатининг бошқа раҳбарлари қатнашдилар. КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, РСФСР Министрлар Советининг Раиси В. И. Воротников бошчилигидаги СССР партия-давлат делегацияси ҳам ҳозир бўлди.

Митингда ВКП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, ВСР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари **То Хну** нутқ сўзлади. Президент Хо Ши Мин, деди у, Вьетнам ва Совет Иттифоқи халқлари ўртасида қардошларча дўстлик ва жанговар бирдамликнинг мустаҳкам негизини яратди, ўзининг бутун умрини вьетнам-совет дўстлигини мустаҳкамлаш ва ривожлантиришга бағишлади. Коммунистик партия билан вьетнам халқи Хо Ши Миннинг васиятларига амал қилиб, мамлакатларимиз халқлари манфаатлари йўлида, тинчлик, миллий мустақиллик ва социализм йўлида

ХО ШИ МИН МУЗЕЙИГА ПОЙДЕВОР ҚЎЙИШГА БАҒИШЛАНГАН МИТИНГ

•

мана шу улуғ дўстлик ва жанговар бирдамликни бундан буён ҳам мустаҳкамлайверишга азму қарор берганлар.

Сўнгра митингда **В. И. Воротников** нутқ сўзлади, ҳозир бўлган кишилар уни самимий кутиб олдилар. Совет халқи, —деди В. И. Воротников, — Хо Ши Мин содиқ ленинчи, оташин ватанпарвар ва интернационалист эканини яхши биладилар ва эсда тутадилар. Хо Ши Мин ўзининг бутун умрини, бутун революционерлик истеъдодини ўз халқининг порлоқ келажаги учун, марксизм-ленинизмнинг тантанаси учун курашга бағишлади. Ишчилар синфининг, барча меҳнаткашларнинг мамлакат озодлиги учун, Вьетнам диёрида социализм қурилиши учун курашдаги жанговар авангарди бўлмиш коммунистлар партиясининг барпо этилиши унинг номи билан боғлиқдир.

Совет халқи, социалистик ҳамдўстлик мамлакатларининг халқлари, жаҳон коммунистик ва миллий озодлик ҳаракати вьетнам халқининг улуғ фарзанди хотирасини ардоқлаб ҳурмат қиладилар. Москвада Хо Ши Мин номидаги майдонда унинг ҳайкали ўрнатилади. Ханойда жаҳон пролетариатининг йўлбошчиси В. И. Лениннинг ҳайкали очилгани каби бу воқеа ҳам партияларимиз ва халқларимизнинг қардошлик муносабатларида янги муҳим босқич бўлади.

Ҳозир Вьетнам Социалистик Республикаси Жануби-Шарқий Осиёдаги тинчлик ва социализм кучларининг ишончли таянчи бўлиб турибди. Ленин партияси раҳбарлигидаги совет халқи авваллгидек Вьетнам меҳнаткашларининг содиқ дўсти ва ишончли иттифоқчиси бўлиб қолаверади.

Халқларимизнинг қардошларча дўстлиги ва мустаҳкам бирдамлиги йил сайин муваффақиятли ривожланиб, кучайиб бормоқда, деди пировардида В. И. Воротников. ВКП Марказий Комитетининг Бош секретари Ле Зуан бошчилигидаги ВСР партия-ҳукумат делегациясининг яқинда Совет Иттифоқига қилган расмий дўстлик визити, унинг КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачев билан учрашувлари буни яна бир бор тасдиқлади. Визит КПСС билан ВКП, Совет Иттифоқи билан Вьетнам Социалистик Республикаси ўртасидаги қардошларча дўстлик, ҳар томонлама самарали ҳамкорлик алоқаларини мустаҳкамлашга катта ҳисса қўшди, Вьетнам— Совет дўстлигининг биринчи жарчиси —Хо Ши Мин васиятларини амалга ошириш йўлидаги янги конкрет қадам бўлди.

* * *

Бугун совет делегацияси Жануби-Шарқий Осиёдаги энг катта Хоабинь ГЭСи қурилишини бориб кўрди. Салкам 2 миллион киловатт қувватга эга бўлган бу ГЭС Қорадарё бўйида СССРнинг техникавий кўмаги билан қурилмоқда. Меҳмонлар тўғоннинг асосий иншоотлари тубига дастлабки куб метр бетон қуйилишида қатнашдилар.

Делегация гидроузел қурувчиларининг интернационал коллективи билан самимий учрашув ўтказди. Бу коллективнинг аҳиллик билан қилаётган меҳнати совет халқи билан вьетнам халқи ўртасидаги қардошларча дўстлик ва мустаҳкам ҳамкорликнинг ёрқин далили бўлиб хизмат қилади.

РЕКЛАМА ✻ ЭЪЛОНЛАР

ОМОНАТ КАССАЛАРИ ХИЗМАТИДАН ФОЙДАЛАНИНГ!

ИМТИЁЗЛИ ТАРИФ

1985 йил 15 сентябргача барча омонат кассаларида 1982 йилги Давлат ички ютуқли заёми облигациялари арзон нархларда сотилади: эллик сўмлик облигация учун 70 тийин; йигирма беш сўмлик облигация учун 35 тийин олинади.

Тиражда қатнашиб 100 сўмдан 10000 сўмгача ютиш мумкин. 10000 сўмлик ютуқ эгаси «Волга» ёки «Жигули» автомобилини, 5.000 сўмлик ютуқ эгаси эса «Жигули ВАЗ—21013» автомобилини навбатдан ташқари сотиб олиш ҳуқуқига эга бўлади.

Заём облигациялари омонат кассаларида эркин сотилмоқда ва сотиб олинмоқда.

Навбатдаги тираж 1985 йил 30 сентябрда ўтказилади.

Заём облигацияларини имтиёзли курс баҳосида сотиб олинг!

СССР ДАВЛАТ МЕҲНАТ ОМОНАТ КАССАЛАРИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКА БОШ БОШҚАРМАСИ.

В. П. Чкалов номли Ташкент авиация ишлаб чиқариш бирлашмаси ва Тошкент экскаватор заводига қарашли

17-ЎРТА ҲУНАР-ТЕХНИКА БИЛИМ ЮРТИ

1985—1986 ўқув йили учун қуйидаги ихтисослар бўйича

ЎҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

программали бошқариладиган станокларда ишловчи токарлар, учиш аппаратларининг йиғувчи-слесари, механика-йиғув ишлари слесари, саноат ускуналари ремонти бўйича слесарь, дипломли газ-электр пайвандловчи, техника назорат бўлими контролери, электр ускуналарини ремонт қилиш ва улардан фойдаланиш бўйича электромонтёр, электр кўприкли кран машинисти. 15 ёшдан ошганлар қабул қилинади. **Ўқиш муддати — 3 йил;**

металлар бўйича токарь, саноат ускуналари ремонти бўйича слесарь, механика-йиғув ишлари слесари, электр кўприкли кран машинисти, электр пайвандловчи, техника назорат бўлими контролёри (бу касбга асосан қизлар қабул қилинади). 17 ёшдан ошганлар қабул қилинади. **Ўқиш муддати — бир йил;**

машинада қолиплаш қолипловчиси. 17 ёшдан ошганлар қабул қилинади. **Ўқиш муддати — 10 ой.**
100 сўм стипендия берилади.

Ўқишга 8-10 синф ҳажмида маълумотли йигит ва қизлар қабул қилинади.

Билим юртига 8 синф ҳажмида маълумот билан қабул қилинганлар 3 маҳал иссиқ овқат, кўчалик ва иш кийими, ишлаб чиқариш практикасини ўтиш даврида иш ҳақининг 50 проценти билан таъминланади.

Ўқиш муддати иш стажига киради.

Бир йил муддатли ўқишга қабул қилинганлар 65 сўм миқдорида стипендия ҳамда ишлаб чиқариш практикаси даврида иш ҳақининг 50 процентини оладилар.

Билим юртида техника ижодкорлиги, радиоҳаваскорлик, фото, бадиий ҳаваскорлик тўгараклари, ўзбек халқ чолғу асбоблари ансамбли, вокал-чолғу ансамбли фаолият кўрсатади. Секциялар ишлаб турибди. Ёзги таътил пайтида ўқувчилар «Чиган» лагерига ва Ватанимизнинг қаҳрамон шаҳарлари бўйлаб бошқа туристик саёҳатларга чиқадилар.

Билим юртини битирганлар институт ва техникумларга киришда имтиёзлардан фойдаланадилар.

Ўқишга кирувчилар қуйидаги ҳужжатларни тақдим этишлари лозим: директор номига ариза, таржимаи ҳоли, туғилганлиги тўғрисидаги гувоҳнома ёки паспорт, маълумоти тўғрисидаги гувоҳнома ёки аттестат, турар жойидан справка, медицина справкаси (286-форма), 6 дона фотосурат (3x4 см.).

МАШҒУЛОТЛАР ГРУППАЛАР КОМПЛЕКТЛАНГАНДАН СЎНГ БОШЛАНАДИ.

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳри, Т. Содиқов кўчаси, 6-уй (4, 5-троллейбусларнинг «Экскаватор заводи» бекати; 3, 22, 23, 29-трамвайларнинг «Старт» стадиони бекати) Телефон 35-61-30.

ШАХМАТ:

ТОЖДОР ВА ДАЪВОГАР

Бугун Москвадаги П. И. Чайковский номли муҳташам концерт залида энг забардаст шахматчилар — икки совет гроссмейстери Анатолий Карпов билан Гарри Каспаровлар ўртасида жаҳон биринчилиги учун матч бошланади.

Жаҳон чемпиони А. Карпов билан тож даъвогари Г. Каспаров ўртасида ўтган йили қизғин баҳс бўлгани мухлисларга аён. Галдаги матч аввалгисининг давоми бўлмай, балки мутлақо янги баҳсдир. Учрашув иштирокчилари ҳақида қисқача маълумотлар келтирсак ортиқча бўлмас.

Анатолий Евгеньевич Карпов 1951 йил 23 майда Челябинск областининг Златоуст шаҳрида туғилган. Ленинград Давлат университетининг иқтисод факультетини тамомлаган. 1966 йилда СССР спорт мастери, уч йилдан кейин халқаро мастер унвонини олган. 1970 йилдан халқаро гроссмейстер ва СССР гроссмейстери, 1975 йилдан хизмат кўрсатган спорт мастери. Ленин ва Меҳнат Қизил Байроқ орденлари нишондори. Тўққиз марта «Шахмат Оскари» мукофотига сазовор бўлган. СССР Тинчлик фонди правлениесининг раиси, «64-Шахматное обозрение» журналининг бош редактори.

Энг муҳим спорт муваффақиятлари: ўсмирлар ўртасида 1969 йилги Жаҳон чемпиони. 1971, 1972 йилларда ўтказилган жаҳон студентлар Олимпиадаларининг, 1973, 1977, 1980, 1983 йилги Европа командалараро чемпионатларининг, 1972, 1974, 1980, 1982 йилги жаҳон Олимпиадаларининг ғолиби. 1975 йилдан жаҳон чемпиони, 1976, 1983 йилларда СССР чемпиони бўлган.

Гарри Кимович Каспаров 1963 йил 13 апрелда Бокуда туғилган. Озарбайжон чет тиллар педагогика институтини тамомлаган. 1978 йилда СССР спорт мастери, 1980 йилда халқаро мастер ҳамда халқаро гроссмейстер бўлган. 1981 йилдан СССР гроссмейстери. 1982, 1983 йилларда «Шахмат Оскари» мукофотига лойиқ кўрилган.

Энг муҳим спорт муваффақиятлари: ўсмирлар ўртасида 1980 йилги жаҳон чемпиони. Ёшлар ўртасида 1981 йилги жаҳон командалараро биринчилигининг ғолиби бўлган. 1980 йилда ўтказилган Европа командалараро чемпионати, 1980 ва 1982 йилларда бўлиб ўтган жаҳон олимпиадалари, 1983/84 йилларда эса тож талабгорлари матчларида зафар қучган. 1981 йили мамлакат чемпиони номини олган.

Аср матчи иштирокчиларининг яқин ойлар мобайнида кўрсатган спорт натижалари-ю ижод намуналари иккала гроссмейстернинг ҳам шайлиги юксак эканлигидан далолатдир. Улар ўртасидаги янги матчнинг шартлари ҳам ўзгача: баҳс 24 партия билан чекланган бўлиб, дуранг натижалар ҳам ҳар бирига ярим очко сифатида қўшилиб боради. Ким 12,5 очко олса, ёки шу орада биринчи бўлиб 6 партияда ғолиб чиқса, ўша чемпион бўлади. Ҳисоб 12:12 бўлиб қолса, А. Карпов унвонини сақлаб қолади. Борди-ю, у ютқазиб қўйса, матч тугагандан сўнг олти ой мобайнида реванш матчи ўйнашга ҳақлидир.

Тождор билан даъвогар бир-бирларига муносиб ҳариф эканликларига энди асло шубҳа йўқ. Шартларки ўзгарган экан, матч тактикаси ҳам ўзгача бўлади, албатта. Лекин аниқ қандай бўлиши ўзларига, қолаверса, баҳс давомида юзага келувчи воқеалар жараёнига боғлиқдир. Ким ютиб чиқишидан қатъи назар, оқибат натижа шахмат-у шахматчилар фойдасига ҳал бўлиши муқаррар.

М. МУҲИТДИНОВ,
«Совет Ўзбекистони»нинг шахмат шарҳловчиси.

ОБ-ҲАВО

СЕНТЯБРДА

Сентябрда куз нафаси кўпроқ сезилади. Ойлик ўртача ҳарорат умуман августдагига нисбатан 5-7 даража кам бўлади.

Синоптикларнинг хабар қилишларича, ўртача ойлик ҳароратнинг 19-24 даража атрофида бўлиши кутилмоқда. Қорақалпоғистон АССР, Хоразм ва Тошкент областлари, республиканинг чўл зоналарида ҳарорат нормадагидан 1-2,5 даража юқори, Сурхондарё жанубида эса 1 даража камроқ, қолган территорияда нормага яқин бўлади.

Биринчи ўн кунликда асосан кечаси 12-17, кундузи 28-33 даража иссиқ бўлади. Республика жанубида кечаси ҳарорат 15-20, кундузи 30-35 даража бўлади. Баъзи кунлари 30-35, Қорақалпоғистон АССР, Хоразм, Қашқадарё, Сурхондарё областларида, Навоий областининг шимолида 32-37 даражагача иссиқ бўлиши эҳтимоли бор.

Иккинчи ўн кунликда Ўрта Осиё территориясига Иттифоқимизнинг Европа территориясидан совуқ ҳавонинг келиши кутилади. Бинобарин, ҳавода булут кўпаяди, шимоли-ғарбдан эсадиган шамол секундига 9-14, баъзи жойларда эса 12-17 метрга етади. Тоғлиқ ва тоғолди районларида, Фарғона водийсида қисқа муддатли ёмғир ёғиши мумкин. Ҳарорат пасайиб, кечаси 8-13 даража, кундузи 21-26, Фарғона водийсида 19-24 даражагача бўлади.

Учинчи ўн кунликда асосан ҳаво кам булутли бўлиб, ёмғир ёғмайди, шабада эсиб туради. Ҳарорат кечаси 9-14, кундузи 25-30 даража атрофида бўлади. Республиканинг кўпчилик областларида ойлик ёғингарчилик миқдори нормадагидан кам бўлиши кутилмоқда. Қашқадарё областида ёғингарчилик нормага яқин, Фарғона водийсида эса норма атрофида ва кўпроқ бўлиши мумкин.

БУГУН

Синоптикларнинг хабар қилишича, Ўзбекистонда ҳаво кам булутли бўлади. Шарқдан секундига 1-5 метр тезликда шамол эсади. Кечаси 13-17 даража, жанубда ва чўл зоналарида 22, кундузи 32-37 даража иссиқ бўлади.

Тошкентда ҳаво кам булутли бўлади. Шарқдан секундига 1-5 метр тезликда шамол эсади. Кечаси 15-17, кундузи 32-34 даража иссиқ бўлади.

(ЎзТАГ).

ТАДҚИҚОТЧИ БИЛАН ЁНМА-ЁН

«ЧАҚҚОН» АППАРАТЛАР

В. Д. Журин номидаги Ўрта Осиё ирригация илмий-текшириш институтида яратилган аппарат бор-йўғи ўн минутда ер қатламининг ҳароратини, намлигини ва шўрланиш миқдорини аниқлаб беради. Авваллари бундай тадқиқотлар учун деярли кунлаб вақт кетарди. Оғирлиги икки килограммдан ошмайдиган бу аппарат ахборотларни тез қабул қилиб олиши билан бирга, оддий ва айни пайтда қўлланиш учун жуда қулайдир. Уни Ўзбекистонлик олимлар Қозоғистон, Қирғизистон ва бошқа қардош республикалардаги ҳамкасблари билан биргаликда яратдилар.

Шу кунларда институт лабораторияларида ер қатламини ювиш технологияси ва мелиорациянинг бошқа муҳим масалалари хусусида иш олиб борилмоқда. Зеро, бундай тадқиқотлар қишлоқ хўжалигини янада ривожлантириш гаровидир. Суратда: (чапдан ўнгга) техника фанлари кандидати О. Азимов, ўлчов ва илмий-техника ахборотлари бўлими мудири А. Пўлатов, қишлоқ хўжалик фанлари кандидати О. Рамазонов ва патент сектори мудири В. Кустарников янги аппаратни кўздан кечирмоқдалар.

С. Величкин фотоси (ЎзТАГ).

Редактор Л. ҚАЮМОВ.

Театр

НАВОИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 3/IX да **Маърифат қурбонлари**, 4/IX да **Рустам ҳақида достон**, 5/IX да **Севилья сартароши**.

ҲАМЗА НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 3/IX да **Келинлар қўзғолони**, 4/IX да **Юлдузли тунлар**, 5/IX да **Зебуннисо**.

МУҚИМИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 4/IX да **Узилган торлар**, 5/IX да **Тошболта ошиқ**.

Ўзбекистон ССР Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитети республика радиосининг собиқ диктори Б. Соатқуловага умр йўлдоши

Дадаали СОАТҚУЛОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

«Союзхлопок» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг Бутуниттифоқ пахтачилик илмий-тадқиқот институти коллективи катта илмий ходим Ҳ. У. Икромовга акаси

Илҳом Усмонович ИКРОМОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

3 СЕНТЯБРЬ, СЕШАНБА

МОСКВА-I. 9.00 — «Время». 9.40 — «Осойишта хонадон». Бадиий фильм. 11.05 — Концерт. 11.25 — «Ғалаба стратегияси». 14-фильм. 1-қисм. 12.25 ва 15.00 — Янгиликлар. 15.20 — Ҳужжатли фильмлар. 16.00 — Татар халқ куйлари. 16.20 — Ёзувчи Алекс ла Гума билан учрашув. 16.40 — Совет тасвирий санъати. 17.40 — Концерт. 18.30 — «Сиз яратган боғ». 19.00 — «Расмларда қуёш акси бор». 19.15 — «Дунё воқеалари». 19.30 — «Ҳамма нарсани билишни истайман». 19.40 — «Инсон ва қонун». 20.10 — Концерт. 20.30 — «Ғалаба стратегияси». 14-фильм. 2-қисм. 21.30 — «Время». 22.00 — Футбол. «Торпедо» (М) — «Жальгирис».

МОСКВА-II. 9.00 — Гимнастика. 9.15 — Ҳужжатли фильм. 9.35 — Табиатшунослик. 9.55 — Илмий-оммабоп фильм. 10.05 — Француз тили. 10.55 — Илмий-оммабоп фильм. 11.05 — Эстетик тарбия. 11.45 — Ботаника. 12.05 — Шахмат мактаби. 13.30 — Концерт. 14.00 — Совет тасвирий санъати. 14.30 — «Тарих саҳифалари». 15.15 — «А. С. Макаренко — педагог, ёзувчи, гражданин». 16.05 ва 18.30 — Янгиликлар. 18.45 — «16 ёшгача ва ундан катталар». 19.30 — «Мухбирларимиз ҳикоя қиладилар». 20.00 — Илмий-оммабоп фильм. 20.10 — Палех санъати. 20.45 — «Хайрли тун, кичкинтойлар». 21.00 — «Музикали киоск». 21.30 — «Время». 22.00 — «Ака-укаларнинг ичида энг кенжаси». Бадиий фильм. 1-серия.

ТОШКЕНТ-I. 7.30 — Ритмик гимнастика. 7.50 — «Салом, кичкинтойлар». 8.05 — Телефильм. 8.20 — Музикали дақиқалар. 8.30 — «Ахборот». 8.50 — «Оқёл ҳақида қисса». Бадиий фильм. 18.15 — Янгиликлар. 18.30 — «Ёз хотиралари». 18.50 — Мультфильм. 19.00 — «Ер ва эл». 19.30 — «Ахборот». 19.45 — Адабий альманах. 20.30 — «Ахборот». 20.50 — «Қалбимдасан, фестиваль!». 21.30 — «Время». 22.00 — «Пахта ва тола». 22.20 — «Салют, Мария!» Бадиий фильм. 2-серия.

ТОШКЕНТ-II. 9.00 — 16.10 — Москва-II. 18.10 — Телефильмлар. 18.55 — «Албатрос»нинг сўнгги рейси». Бадиий фильм. 2-серия. 20.00 Тошкент янгиликлари. 20.20 — Телефильмлар. 21.00 — Музикали фильм. 21.30 — Москва-II.

РАДИО

БИРИНЧИ ПРОГРАММА. 8.30 «Меҳнат шарофати». 9.30 — Мактаб, оила ва тарбия. 11.15 — Болалар учун эшиттириш. 12.10 — «Ишчинома». 13.00 — «Чорвадор». 14.00 — Қишлоқ хўжалик ходимлари учун эшиттириш. 15.40 — «Беш йиллик ва сен». 16.00 — «Фан ва техника». 17.00 — Ўқувчилар учун эшиттириш. 18.15 — Россияда 1905—1907 йиллардаги революциянинг 80 йиллигига. 18.30 — Концерт. 18.40 — «Огонёк». 19.25 — «Ешлик». 20.50 — Адабий ўқиш. 21.[illegible] — «Қишлоқ оқшомлари». 22.[illegible] — Э. Охунова шеърлари билан айтиладиган қўшиқлар. 23.30 — «Дам олиш соатида».

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР.

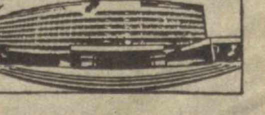

Редакция адреси: 700047, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

Хатлар ва оммавий ишлар бўлими телефонлари — 33-21-43, 32-53 16, 32-53-20, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06.